

Riksdagens protokoll

2009/10:110

Tisdagen den 27 april

Kl. 13.00 – 15.38

Protokoll
2009/10:110

---

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 20 och 21 april.

2 § Meddelande om frågestund

Talmanen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 29 april kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m), statsrådet Maria Larsson (kd), statsrådet Gunilla Carlsson (m), försvarsminister Sten Tolgfors (m) och statsrådet Birgitta Ohlsson (fp).

3 § Svar på interpellation 2009/10:334 om pris- och konkurrensneutrala Öresundsförbindelser

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c):

Herr talman! Ann Arleklo har frågat mig om jag sett till att det gjorts eller kommer att göras beräkningar av var gränsen går för prissättningen av broavgifterna utan att konkurrensneutraliteten mellan Öresundsbron och färjetrafiken Helsingborg–Helsingör åsidosätts. Ann Arleklo har vidare frågat mig om det är min avsikt att Sveriges och Danmarks regeringar och deras folkvalda församlingar, riksdag och folketing, ska ha det yttersta ansvaret för det avtal inklusive tilläggsprotokoll som ingicks 1991.

Ann Arleklo ställde samma fråga till mig i februari 2010 (2009/10:574), och jag vill återigen framföra att i enlighet med de avtal som slutits mellan Sverige och Danmark fastställs priser och prisstrategier för Öresundsbron av Öresundsbrokonsortiet, som ägs i lika delar av Sverige och Danmark genom aktiebolagen Svedab och A/S Öresund.

Min uppfattning är att Öresundsbrokonsortiet agerar inom ramen för regeringsavtalet.

Anf. 2 ANN ARLEKLO (s):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka ministern för svaret på min interpellation, men jag måste samtidigt säga att jag inte är nöjd. För några månader sedan skrev jag en fråga till ministern i samma ämne och

fick då svaret: ”Min uppfattning är att Öresundsbrokonsortiet agerar inom ramen för regeringsavtalet.” Och nu har jag fått samma svar på min interpellation.

Bakgrunden till min interpellation är följande. Sveriges och Danmarks regeringar ingick 1991 ett avtal om en fast förbindelse över Öresund, Öresundsbron. Avtalet slår fast att Öresundsbrokonsortiet ska fastställa vägtrafikantavgifterna på bron. Men enligt ett tilläggsprotokoll till avtalet ska nivån på färjetaxorna på Helsingborg–Helsingör-leden utgöra utgångspunkt när vägtrafikantavgifterna på bron fastställs. Avsikten med detta tilläggsprotokoll är, som jag tolkar det, att det ska råda en pris- och konkurrensneutralitet mellan de båda förbindelserna över Öresund. Förändringar av bestämmelser i tilläggsavtalet måste godkännas av riksdagen och Folketinget.

Det här systemet fungerade skapligt fram till 2006. Sedan 2006 tillämpar emellertid brokonsortiet en ny prislista för vägtrafiken på bron som är en tydlig avvikelse från de tidigare tillämpade prislistorna. Framför allt gäller avvikelserna avgifter för större lastbilar. Brokonsortiets lägsta pris för större lastbilar är 40 procent lägre än rederiets lägsta priser på färjeförbindelsen Helsingborg–Helsingör. 40 procents skillnad kan knappt anses vara prisneutralt, vilket Sveriges och Danmarks regeringar har avtalat.

Det här får stora konsekvenser för färjetrafiken som förlorar marknadsandelar. Jag ser en stor risk i att om lönsamheten för rederierna försvinner kommer färjetrafiken att läggas ned, och det kommer att få stora konsekvenser för hela Öresundsregionen.

Så, herr talman, mina frågor till infrastrukturministern kvarstår, då jag inte anser att jag har fått svar på dem. Kan ministern ange var gränsen går för prissättningen av broavgifterna utan att konkurrensneutraliteten mellan Öresundsbron och färjetrafiken Helsingborg–Helsingör åsidosätts? Och anser ministern att Sveriges och Danmarks regeringar och de folkvalda församlingarna, riksdag och folketing, har det yttersta ansvaret för det avtal inklusive tilläggsprotokollet som ingicks 1991?

Anf. 3 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c):

Herr talman! Det var som sagt var bara drygt en månad sedan som jag fick samma fråga av Ann Arleklo, och det är samma svar som ges nu av den anledningen att det inte skett några förändringar sedan dess. Jag har även i det tidigare svaret mycket tydligt angett förutsättningarna och var besluten fattas.

Precis som Ann Arleklo säger finns grunden för hur Öresundsbron drivs och för hur taxorna för resor över bron sätts i regeringsavtalet mellan Sverige och Danmark. Och mellan det danska och det svenska moderbolaget finns ett konsortieavtal upprättat. I detta avtal fastställs bland annat att det är styrelsen i det samägda Öresundsbrokonsortiet som lägger fast priser och bestämmer vilken prisstrategi som ska tillämpas.

Jag utgår från, och jag upprepar det igen, att styrelsen håller sig till de ingångna avtalen.

Anf. 4 ANN ARLEKLO (s):

Herr talman! Varför envisas jag då med den här frågan som jag är medveten om har funnits med både den förra mandatperioden och denna?

Jo, därför att jag är mycket oroad över att det i förlängningen finns en risk att färjetrafiken mellan Helsingborg och Helsingör inte kommer att överleva.

Ja, jag är skåning, ja, jag är helsingborgare, men för mig är det av största vikt att Öresundsregionen ses som en helhet och att man inte pratar Malmö *eller* Helsingborg. Det är viktigt att betrakta de två förbindelserna över Öresund som en infrastrukturell helhet för hela Skåne, och jag är övertygad om att skälet till att tilläggsprotokollet skrevs var att säkra att vi även i framtiden ska ha två överfarter mellan Sverige och Danmark.

Det problem som uppstått är att de lägre broavgifterna för framför allt stora lastbilar lockar alltmer av den tunga trafiken att välja broöverfarten framför färjeförbindelserna. Det kommer att leda till en ohållbart hög belastning på motorvägen mellan Helsingborg och Malmö och till flaskhalsproblem på Öresundsbron. Det här har det gjorts ett antal undersökningar om.

Vidare leder det till minskade marknadsandelar för färjeförbindelsen mellan Helsingborg och Helsingör. Redan har ett rederi tvingats lägga ned sin verksamhet, och de två stora rederierna har fått gå samman för att få lönsamhet i sin verksamhet.

Det finns också betydande säkerhetspolitiska aspekter på att utifrån pris- och konkurrensneutralitet värna om Helsingborg–Helsingör-förbindelsens underlag och verksamhet. När Öresundsbron stängs, till exempel när det är riktigt dåligt väder med blåst eller när det sker en olycka på bron, och det händer då och då, är det viktigt att det finns en tillgänglig och säker överfart till, det vill säga färjetrafiken.

Tilläggsprotokollet var när det skrevs, och är det i alla högsta grad fortfarande, ett viktigt dokument för att inte döda trafiken Helsingborg–Helsingör. Och jag har snuddat vid tanken att vår färjeöverfart Helsingborg–Helsingör skulle försvinna, för jag har genom samtal med Via HH, ett samarbetsorgan för Helsingborgs hamn, rederierna, Helsingborgs stad och Helsingörs kommun, förstått att det redan nu är ett kritiskt läge. Rederier går som sagt i konkurs och andra får gå ihop för att klara sin verksamhet. Därför tycker jag att det är anmärkningsvärt att ministern inte ser allvaret i min interpellation. I stället låter regeringen prisdumpningen fortsätta, trots vetskap om de konsekvenser det kommer att kunna få för hela Öresundsregionen.

I Helsingborgs Dagblad den 4 mars i år bekräftar brokonsortiets vd att det i vissa fall kan handla om upp till 40 procents sänkning och hänvisar till att styrelsen godkänt de nya priserna. Hon säger: Det står ingenting om prisneutralitet i avtalet. Vi sätter våra priser utifrån sunda affärsmässiga principer.

Herr talman! Min absoluta övertygelse och min syn på det avtal som den svenska och den danska regeringen undertecknade är att den situation som man nu är i var den man ville motverka med tilläggsavtalet.

Anf. 5 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c):

Herr talman! Det tål att upprepas, och Ann Arleklo förklarade det själv, hur och var beslutet om priser tas. Det är som sagt styrelsen i det samägda konsortiet som bestämmer vilken prisstrategi man ska tillämpa.

Den ska vara utgångspunkt vid fastställandet av taxorna, och jag utgår från att man håller sig till ingångna avtal.

Jag ska vidga debatten eftersom Ann Arleklo vidgar sin interpellation med en diskussion som berör hela Skåne. Jag vill betona vikten av att hela Skånes infrastruktur hanteras sammanhållet, och jag tror att hela åtgärdsplanen är ett bevis på detta. Det är viktigt att knyta ihop de olika transportslagen och de olika delarna i Skåne och därtill se vilka behov som finns på transportinfrastrukturen när Fehmarn bält-förbindelsen är klar runt 2020. Det är i allra högsta grad av intresse för Skåne-regionen.

Den gränsöverskridande transportinfrastruktur i Öresundsregionen som Ann Arleklo efterlyser består i dagsläget främst av Öresundsbron och de olika färjeförbindelserna. Men i den åtgärdsplan som regeringen har fastslagit finns också en inriktning att se över behovet av ytterligare kapacitet till Danmark, som delvis är ett direkt svar på det som Ann Arleklo efterlyser.

Därtill har vi återkommande överläggningar med den danska sidan eftersom det är en region som håller på att växa samman. Det är viktigt att vi har samma syn på de olika gränsövergångarna, att vi har en väl fungerande arbetsmarknadsregion och att vi inte minst har en smidighet vad gäller godstransportflödena, som till stor del passerar genom Danmark.

Det här är i allra högsta grad en bekräftelse på och ett bejakande av det som Ann Arleklo efterlyser. Vi ser till helheten och blickar framåt på vilka förändringar som kan komma till stånd med anledning av de nya investeringar som sker mellan Danmark och Tyskland.

Anf. 6 ANN ARLEKLO (s):

Herr talman! Det är sant, precis som jag och ministern säger, att det är brokonsortiets styrelse som fastställer sina taxor. Man får dock inte glömma den sista delen. Enligt tilläggsprotokollet ska man när man fastställer brotaxorna titta på färjetaxorna, för de ska utgöra utgångspunkten. När det som nu skiljer 40 procent hävdar jag med bestämdhet att man inte följer det avtal som är upprättat mellan danska och svenska regeringen. Vi skiljer oss åt där, för jag tycker att man bryter avtalet.

Herr talman! Jag har tagit del av tidigare skrivningar från trafikutskottet. I sitt betänkande 1999/2000:TU10 skriver utskottet: I det ursprungliga avtalet med Danmark ingick ett tilläggsprotokoll enligt vilken nivån för färjetaxorna vid Helsingborg–Helsingör ska vara utgångspunkt för vägtrafiken på bron, punkt 3 i tilläggsprotokollet. I den proposition som nu lagts fram skriver regeringen att huvudprincipen enligt avtalet ska ligga fast men att konsortiets fastställande av taxor bör kunna ske med annan grund än de nämnda färjetaxorna. Regeringen lägger dock inte fram något konkret förslag utan avser att återkomma till riksdagen om det bli aktuellt att ändra principen för vägtrafiktaxorna.

Herr talman! Sammanfattningsvis kan jag konstatera att regeringen uttryckligen i propositionen har bekräftat att om det skulle bli aktuellt att ändra principen för vägtrafiktaxorna ska regeringen återkomma till riksdagen – något som regeringen inte har gjort trots uppenbara problem sedan 2006.

Herr talman! Jag kommer att fortsätta följa denna fråga noga, för den är alltför viktig för hela Öresundsregionen för att bara viftas bort med i princip en mening i min skriftliga fråga och i min interpellation.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2009/10:110
27 april

Svar på
interpellationer

4 § Svar på interpellation 2009/10:336 om betaltjänster i glesbygden

Anf. 7 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c):

Herr talman! Maria Stenberg har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att rätta till de problem som Länsstyrelsen i Dalarnas län påtalat i *Årsrapport 2009*, som publicerades i december, och för att garantera boende och företagare rimlig betalservice.

Målet för politiken för de grundläggande betaltjänsterna är att alla i samhället ska ha tillgång till grundläggande betaltjänster till rimliga priser. Dessa tjänster ska huvudsakligen tillhandahållas av marknadens aktörer men har kompletterats med en upphandling för äldre personer och personer med funktionsnedsättning och en upphandling för vissa landsbygdsområden.

Som jag tidigare framfört är jag inte övertygad om att ytterligare upphandlingar är den rätta vägen att gå vad gäller hanteringen av dagskassor. I stället bör man, i samverkan med till exempel banker och andra berörda, på olika sätt stödja och stimulera marknadsdrivna alternativ. Post- och telestyrelsen, PTS, har också ett kontinuerligt uppdrag att göra just detta samtidigt som man ska analysera hur till exempel ny teknik kan användas för betaltjänster.

Det finns också exempel på goda lösningar där lokala och regionala aktörer tillsammans arbetar för att finna alternativa lösningar. Det samarbete som bedrivs på Ljusterö för att omhänderta dagskassor är ett sådant exempel. Även i Jämtland finns det exempel där företag och banker samverkar för att hitta lokala alternativ.

Jag har också haft överläggningar med länsstyrelsen i Dalarna och PTS om myndigheternas arbete. Eftersom länsstyrelsens rapport bygger på ett delvis bristfälligt underlag har det till exempel visat sig vara svårt att exakt identifiera vilka problem som finns.

Enligt vad jag erfarit kommer dock länsstyrelsen i Dalarna att arbeta vidare för att få ett bättre underlag i sin fortsatta bevakning.

Jag följer noga hur länsstyrelsen och PTS arbetar med sina uppdrag.

Anf. 8 MARIA STENBERG (s):

Herr talman! Jag vill tacka ministern för svaret på min interpellation och berätta att det var en hemsk förkylning som var orsaken till att jag var tvungen att dra tillbaka min interpellation i förra vändan. Jag har med intresse tagit del både av ministerns svar i dag och av innehållet i debatten som fördes i början av mars. Den debatten handlade om precis samma ämne som vi debatterar här i dag, alltså grundläggande betaltjänster i framför allt glesbygd.

Hur vi än vrider och vänder på frågan om betaltjänster och betalser-vice i gles- och landsbygd kvarstår bekymren för en hel del människor, organisationer och företagare som har sitt liv, sin vardag och sina företag i vår gles- och landsbygd landet runt.

Problemen som stöts på är hantering av dagskassor för glesbygdsföretag och uttag av kontanter för äldre personer och personer med funktionsnedsättningar. Det handlar om möjligheter till inlösning av avier från Bankgirot, kontantuttag med bankkort från andra svenska banker än Nordea, Swedbank, Länsförsäkringar Bank och Icabanken, kontantuttag med bankkort från utländska banker, till exempel norska banker, och kontantinsättningar till person- och bankkonton. Ja, man visar på att det uppstod en hel del problem när Svensk Kassaservice lades ned.

Det går att göra insättningar på konton, men det tar flera dagar och måste ske via bankens bankgiro med uppgivande av konto, kontoinnehavare med flera uppgifter.

När rapporten från länsstyrelserna kom pekade både Norrbottens och Kalmars länsstyrelser på att tillgången till grundläggande betaltjänster inte motsvarade samhällets behov. Organisationer, kommuner och privatpersoner uppger att effekterna efter nedläggningen av Svensk Kassaservice har blivit negativa. Det är avsaknaden av den service som lantbrevbärarna stod för som medfört de negativa konsekvenserna för såväl privatpersoner som företagare i glesbygd.

I interpellationsdebatten i mars om betaltjänster menade infrastrukturministern att lösningen på problemet – hon hänvisade också till det i svaret till mig – är att man ska stimulera de marknadsdrivna initiativen. Det är nog inte helt enkelt eller rätt när vi pratar om de glesa områdena. Det finns väldigt lite pengar att tjäna på betaltjänster åtminstone i de områden där jag lever och bor.

Det måste vara ett ansvar för samhället att de här tjänsterna finns och att människor som av olika anledningar lever i glest bebyggda områden har möjlighet att hantera sina bankärenden, betala sina räkningar och få ut sin pension oavsett om de är äldre eller råkar ha ett funktionshinder. Det måste vara möjligt att driva ett litet företag kanske långt ut på landsbygden och kunna hantera sina bankärenden.

Min fråga kvarstår trots att jag har lyssnat på ministern och läst att ministern följer länsstyrelsernas arbete med detta. Vardagsbekymren finns där. Det finns ingen lösning på dem än så länge. Människor som lever och bor där jag bor har fortfarande problem.

Anf. 9 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c):

Herr talman! Precis som Maria Stenberg säger tror jag att det är oerhört viktigt att vi noga följer detta.

Jag måste ändå ge en tillbakablick. Maria Stenberg vet säkert hur situationen ser ut. Efterfrågan på Svensk Kassaservice minskade stadigt. Lantbrevbärarnas transaktioner minskade med mer än 40 procent mellan 2004 och 2006. Det är helt tydligt att landsbygdens folk valde bort den servicen av den anledningen att det fanns annat som kanske var både tryggare och säkrare som man undan för undan växlade över till.

Under 2007 betalade så mycket som 99 procent av befolkningen sina räkningar och tog ut kontanter på annat sätt än genom Svensk Kassaservice. Det hade naturligtvis sin förklaring i att det blev både dyrare och sämre service totalt sett på Svensk Kassaservice när allt färre efterfrågade den. Det är det som är grunden till förändringen.

Beslutet har ju inte genomförts för att det ska vara av ondo. Det som det handlade om var om man kunde använda 400 miljoner på ett bättre sätt för att skapa nya möjligheter till service som kan vara nog så bra och just det som efterfrågas. Maria Stenberg hänvisar till landsbygdens problem. Men det var landsbygden som via lantbrevbärarna valde bort den här servicen.

Det arbete som länsstyrelsen i Dalarna gör är viktigt. Det sker inget skifte över en natt. Det finns en grupp som man alltid måste ha starkt fokus på så att det fortfarande blir bra service. Därför är det upphandlat, dock inte dagskassorna av den anledningen att det här är riktat till företagare och marknaden borde träda in och vara intresserad av att leverera en sådan service.

Undan för undan har det vuxit fram på andra ställen. Det är de goda exemplen som länsstyrelsen i Dalarna och PTS ska ta med sig och föra vidare.

Ljusterö är ett väldigt isolerat område som naturligtvis har unika problem. Där har man hittat nya lösningar som är bra för företagen. De goda exemplen ska naturligtvis utvecklas och spridas vidare.

När man för samtal med länsstyrelsen i Dalarna som är ansvarig för detta förstår man att det finns områden som har fortsatta problem. I andra län har man inte kunnat identifiera något större problem. Det har undan för undan utvecklats alternativ eller också har man inte kunnat identifiera problemet. Därför är det oerhört viktigt att vi fortsätter och att länsstyrelsen i Dalarna, som jag har förstått efter den information de gav oss, kommer att ha en fördjupad dialog med de övriga länsstyrelserna för att få ett mer rättvist underlag.

Anf. 10 MARIA STENBERG (s):

Herr talman! Våra ideologier skiljer sig så mycket åt att jag inte kan se att det finns några större incitament för marknadskrafter att ta över en marknad som ministern säger sjönk med 40 procent. Det handlar om en ren samhällsservice som lantbrevbärarna var.

Jag flyger nästan två timmar varje vecka för att komma hem. När jag landar har jag tio mil kvar innan jag är hemma. Jag har ändå valt att bo i tätorten. Min hemkommun är lika stor som Skåne och Blekinge tillsammans. Vi är färre än 3 300 invånare. I tätorten i detta stora län finns det en bank och en bankomat. När Svensk Kassaservice lade ned försvann den andra bankomaten.

Det är klart att det finns människor i min hemkommun som har väldigt långt till närmaste ställe där man kan utföra sina bankärenden. Många är gamla och andra försöker leva på sina företag ute i byarna.

Jag har en liten stuga i väglöst land. Jag kör bil dit i nio mil och parkerar. Där bor en familj som försöker överleva. De har en husvagnscamping. De säljer lite fisk och anordnar skoterturer och andra turistattraktioner. Dagskassorna kanske inte är gigantiska. Men tänk er själva att förvara företagets dagskassa under madrassen eller under en bänk i kö-

ket. Det är förenat med kostnader, tidspassning och annat krångel för de små företagen att handskas med dagskassorna. Det är synd att de inte ingick i upphandlingen.

Människor som liksom jag bor i glesbygden är nog rätt luttrade. Folk försöker få sin vardag att fungera trots en del negativa effekter av nedläggningen av Svensk Kassaservice. Det är en del besvärligheter.

Jag tvivlar på att jag, herr talmannen eller ansvarig minister skulle vilja tala högt om att vi var tvungna att ta ut hela vårt arvode och förvara det i madrassen. Det är faktiskt så en del pensionärer i min hemkommun har det. Vi skulle nog också ha svårt att säga att vi inte riktigt förstod hur det nya brevgirot fungerade och att vi inte vill ligga samhället, hemtjänsten eller barnen som bor långt bort till last för att kunna sköta vår ekonomi.

Det handlar om människors självständighet och frihet att åtminstone så länge man klarar sig själv kunna sköta sin ekonomi.

Det är väl rimligt att alla medborgare i landet har tillgång till en fungerande betalservice oavsett var man bor. Vi vet att Sverige är avlångt. Det är glesbefolkat och tätbefolkat och folk lever under olika villkor.

Därför känns det lite otillfredsställande. Den samlade rapporten kom i november. Tiden går fort. Nu har det gått ett halvår och vi ska vänta på nästa rapport. Människor lever sina liv i den vardag som vi har skapat åt dem. Det måste vara ett samhälleligt ansvar att se till att människor åtminstone kan sköta sin egen ekonomi på ett tillfredsställande sätt.

Anf. 11 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c):

Herr talman! Maria Stenberg hänvisade till olika ideologier. Har Maria Stenberg missat att det var den socialdemokratiska infrastrukturministern som tillsatte en utredning för att se över hur Svensk Kassaservice skulle kunna förändras?

”Den snabba utvecklingen när det gäller marknadssituationen för kassaservicetjänster gör det nödvändigt att utreda det statliga åtagandet och statens krav på den aktör som skall tillhandahålla kassaservicen i förhållande till det reella behov som finns. De ökade kostnaderna till följd av den minskade efterfrågan av tjänsterna kräver också att formerna för tillhandahållandet av den grundläggande kassaservicen ses över för att kostnaderna ska kunna anpassas till en efterfrågan som förändras över tiden.”

Detta var hämtat från uppdraget till den utredning som den socialdemokratiska regeringen tillsatte. Utredningen föreslog därefter en avveckling av Svensk Kassaservice. I stället skulle staten upphandla kassatjänster där det inte fanns underlag för marknaden. Det är precis det som har genomförts.

Med den kritik som Maria Stenberg nu för fram kan jag förvänta mig att vi under måndagen i er budgetmotion kan se att ni har tillfört nya resurser för att hantera Svensk Kassaservice och betalservice på ett annat sätt. Det kan jag se fram emot.

Anf. 12 MARIA STENBERG (s):

Herr talman! Jag kan inte låta bli att fascineras. I denna kammare kan både ledamöter och ansvarig minister debattera, ifrågasätta och berätta om hur det var förr, vem som tillsatte en utredning då eller vem som

verkligen genomförde saker och ting. Man kanske glömde att berätta att det faktiskt var den borgerliga regeringen som genomförde det. Men i politiken är det lättare att skjuta tillbaka bollen till andra sidan och säga: Det var ni som påbörjade detta.

Snart har fyra år gått då ni har styrt detta land. Människor i min hemkommun är bekymrade och oroliga. De funderar på hur det ska gå. Var ska man göra av dagskassan? Ska man spara den en vecka eller två veckor innan man åker till närmaste bank? Där jag kommer ifrån finns det byar som ligger kanske tio mil från den enda banken. Människor lever faktiskt på det viset.

I min hembygd är många människor dessutom äldre och har kanske inte lika lätt att ta till sig all denna nya teknik som är självklar för oss. Den är inte lika självklar för dessa människor. Bredbanden fungerar inte lika enkelt, och allting är inte lika lätt.

Det är alltid lättare att säga: Det där var nog ert fel.

Men det finns en hel del frågor som är ställda, och det krävs svar av ansvariga politiker. I detta fall är det den borgerliga regeringen med infrastrukturminister Åsa Torstensson i spetsen som frågorna ställs till och svaren avkrävs från. De ställs inte till mig, och det efterfrågas inte heller svar i någon budgetmotion på måndag, utan det är den borgerliga regeringens politik man vill ha svar på när det gäller hur hela landet ska leva.

Anf. 13 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c):

Herr talman! Det var Maria Stenberg själv som hänvisade till att det gällde grundläggande ideologiska skillnader. Eller var det inte det, Maria Stenberg? Därför tror jag att det är viktigt att man förtydligar vem det var som tog initiativ i syfte att förändra Svensk Kassaservice. Den ideologiska touchen faller därför tillbaka på Maria Stenberg själv som interpellant.

Inte desto mindre är det oerhört viktigt för mig att vi har bra och grundläggande service och teknisk utveckling i hela landet. Det är av den anledningen som jag samtalar med företag, till exempel turistföretag som Maria Stenberg hänvisar till. Det är också därför som jag sätter mig ned tillsammans med alla de olika pensionärsorganisationerna i syfte att identifiera problem och den diskussion som finns ute i organisationerna.

Vid de möten som jag har haft med pensionärsorganisationerna har man inte pekat på någon tydlig negativ situation. Därmed inte sagt att det inte finns geografiska områden som har problem. Det är därför som länsstyrelsen i Dalarna har ett mycket tydligt uppdrag att identifiera detta. Enligt ett underlag hänvisar man till att man tillsammans med PTS kommer att gå vidare för att undan för undan skapa bättre möjligheter, till exempel för att när det gäller dagskassorna finna möjligheter så att marknaden mycket tydligare träder in.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

Anf. 14 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (c):

Herr talman! Per Bolund har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att skärpa kraven på de rutinmässiga utsläppen av radioaktivitet från de svenska kärnkraftverken och vilka åtgärder jag avser att vidta för att gränsvärdena för radioaktiva utsläpp från svenska kärnkraftverk ska sänkas till lägsta tekniskt och praktiskt möjliga nivå i enlighet med IAEA:s säkerhetsnormer. Per Bolund har också frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa att uran som används till bränsle i svenska reaktorer endast kommer från urangruber som har högt ställda krav på arbetsskydd och miljöskydd. Då frågorna berör samma område väljer jag att besvara dem alla här.

För all industriell verksamhet gäller att det är utövaren som ansvarar för att verksamheten bedrivs på ett säkert sätt. Regeringen arbetar med att ge Strålsäkerhetsmyndigheten de resurser den behöver för att bedriva en stark och effektiv tillsyn av den svenska kärnkraften och se till att industrin tar det fulla säkerhetsansvaret. För att öka effektiviteten i tillsynen har regeringen som Per Bolund vet bildat en ny myndighet. För att ytterligare stärka tillsynen av just de svenska kärnkraftverken har vi under mandatperioden förstärkt myndighetens budget med närmare 20 miljoner kronor öronmärkta för just detta ändamål.

Svensk lagstiftning ställer hårda krav på kärnkraftverken när det gäller utsläpp av radioaktiva ämnen, i samma nivå som de hårdaste kraven i världen om man ser till stråldos till allmänheten. Detta gör att stråldoserna från svenska kärnkraftverk är mycket låga, men arbetet med att sänka utsläppen från dem pågår ändå hela tiden. Exempel på det är att kärnkraftverken i samband med miljöprovningarna av effekthöjningarna fått krav på sig att sänka utsläppen och att Strålsäkerhetsmyndigheten infört strängare krav beträffande användningen av bästa möjliga teknik, BAT.

Sverige har inom Osparkonventionen aktivt arbetat för att skydda den marina miljön i Nordostatlanten. I dessa sammanhang har Sverige fått erkännanden för våra insatser för att minska utsläppen från våra kärnkraftverk.

Jag delar inte Per Bolunds uppfattning om den bristfälliga kunskapen om de olika radioaktiva ämnernas inverkan på människa och miljö. Det finns god kunskap om vilka radioaktiva ämnen som finns i Östersjön och varifrån de kommer. I det sammanhanget är de svenska kärnkraftverkens andel försvinnande liten. Likaså finns god kunskap om vilka ämnen som ger den största stråldosen till människan. Däremot delar jag Per Bolunds uppfattning att det är angeläget att ständigt arbeta för lägre utsläpp från våra kärnkraftverk. Detta arbete bedriver Strålsäkerhetsmyndigheten på ett framgångsrikt sätt, och jag känner mig förvissad om att man även fortsättningsvis kommer att vara framgångsrik i detta viktiga arbete.

Vattenfall och Eon har som huvudägare för de svenska kärnkraftverken ansvar för bränsleförsörjningen till de svenska kärnkraftsreaktorerna och därmed för att höga krav ställs på de gruber som levererar uran till bränsleproduktionen.

I de flesta avseenden är miljöaspekterna på uranbrytning desamma som för annan gruvdrift för utvinning av metaller. Radioaktiviteten i en urangruva kräver dock en del extra kontrollverksamhet utöver den miljökontroll som finns vid andra typer av gruvor.

Inom FN finns ett nätverk, United Nations Global Compact, som arbetar för att företag ska tillämpa en särskilt hög grad av företagsansvar i all verksamhet som man bedriver. Tre centrala områden rör respekt för mänskliga rättigheter, minimering av verksamhetens miljöpåverkan samt etiska och moraliska affärsregler. Av information jag har inhämtat framgår att både Vattenfall och Eon ingår i detta nätverk och därmed har förbundit sig att verka i enlighet med dess principer. Båda företagen gör även egna granskningar av miljö- och arbetsförhållanden på plats.

Anf. 15 PER BOLUND (mp):

Herr talman! Jag får tacka miljöministern för svaret, även om jag är lite häpen. Jag tycker att det är märkligt från ministerns sida att klumpa ihop två helt skilda interpellationer med helt skilda fokusområden i ett enda svar, vilket gör att vi bara kan ha en enda debatt om dessa, som jag anser, två helt skilda frågor gällande helt olika regelverk och helt olika problembilder.

Jag skulle gärna vilja höra om miljöministern anser att problemen med produktionen av kärnbränsle och kärnbränslehantering är desamma som problemen med strålning från kärnkraftverken. Som jag ser det är det två helt skilda delar. Det enda som binder dem samman är att bägge har med kärnkraft att göra. Som vi hörde tidigare hade infrastrukturministern två olika debatter om trafikfrågor, trots att båda två handlade om trafik. Jag tycker att det vore mer respektfullt att ge ett heltäckande svar på bägge interpellationerna med möjlighet till två olika debatter.

Eftersom tiden nu är så begränsad kommer jag i min debatt att fokusera på frågan om försörjning av uran till svenska kärnkraftverk. Jag kan inte se att vi hinner ta upp problemen med strålning från svenska kärnkraftverk som förorenar miljön och skapar ohälsa. Därför tänker jag lämna in en ny interpellation i den frågan för att kunna få till stånd en verklig debatt i den frågan senare.

När det gäller försörjningen av kärnbränsle till svenska kärnkraftsreaktorer vet vi att det är stora problem. Det finns dokumenterat i många olika studier. Uranet till svenska kärnkraftverk kommer från många olika länder, bland annat från Australien, Kanada, Namibia, Ryssland och Kazakstan. Vi vet att i många av de här länderna är det bristfälliga regelverk för kontroll av säkerhet och miljö. Vi vet att det finns dokumenterade problem. Till exempel från Namibia finns det rapporter som talar om häpnadsväckande hälsoeffekter från urangruvorna där. En som jag har studerat är *Uranium mining in Namibia*, som jag kan rekommendera miljöministern att sätta sig in i. Man pratar där om att grundvattnet är svårt förorenat. Man pratar om att det är en ökad mängd cancerfall i närheten av de här gruvorna. Framför allt är lagstiftningen mycket bristfällig, och kontrollsystemen är så gott som obefintliga. Därifrån kommer en del av det uran som vi använder i våra svenska kärnkraftverk.

Även från Kanada finns det rapporter om att det är stora problem som orsakas genom uranbrytningen där. Jag kan bland annat rekommendera en artikelserie från Nyheterna, som är lokaltidningen i Oskarshamn och

som har tittat på varifrån i Kanada uranbränslet till Oskarshamnns kärnkraftverk kommer. Man har följt hela processen, tittat på gruvbrytningen, tittat på upparbetningen och de problem som orsakas i varje steg av kärnkraftscykeln.

När jag läser miljöministerns svar slås jag av bristen på vilja att engagera sig i den här frågan. Man har från Miljödepartementets sida uppenbarligen viljan att bara skjuta över frågan till någon annan, nämligen till dem som köper in kärnbränslet. Det är ett lätt sätt att slippa ta ansvar i en viktig fråga.

Jag kan notera att det är en slående skillnad jämfört med hanteringen av biobränsle, som också är ett bränsle som produceras i andra länder och som ger energi i Sverige. Där kom regeringen med en proposition ganska nyligen som handlar om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och flytande biobränslen. Där har man varit beredd att gå in och titta på produktionsmetoder, titta på vilka effekter produktionen får i andra länder och se hur mycket koldioxidutsläpp det blir. Om odlingen görs på skyddad naturmark anser man inte att det är ett hållbart bränsle.

Jag vill gärna fråga miljöministern varför det är en så stor skillnad i miljöministerns värld mellan biobränslen där man ska gå in, ha en kontroll och kräva redovisning och kärnbränslen där det inte finns något sådant behov.

Anf. 16 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Låt mig som Per Bolund fokusera på frågan om uranet och uranbrytningen och de problem som därvid kan uppstå. Jag är en av de kanske få som har varit i en urangruva och är tillbaka här välbehållen.

Jag tror att Per Bolund har rätt i att det finns problem med säkerhet och miljö i framför allt länder som Ryssland, Kazakstan och Namibia. Men de problemen är, som det står i interpellationssvaret, gemensamma för de flesta typer av gruvbrytning vare sig man bryter uran eller annat. Sedan tillkommer det några problem beträffande uran, det ska jag villigt erkänna. Men i huvudsak är miljöproblemen desamma.

Frågan är egentligen: Vad ska man dra för slutsats av detta? Vi kan säga att vi bara ska köpa från välfärdsstater som Australien och Kanada som har ungefär samma folkhälsostandard, normer och krav som Sverige. Det är inte någon större skillnad. Ska vi göra det? Ja, men det löser inte problemet med att det är dålig miljö. Då kommer efterfrågan på uran från dessa två länder att stiga. Priserna på uran från dessa två länder går upp, och då kommer en del länder att avstå från att köpa från Australien och Kanada och i stället vända sig till Kazakstan, Ryssland och Namibia. Om Sverige slutar köpa uran från Ryssland, Kazakstan och Namibia kommer det inte att förbättra situationen där, utan tvärtom. Våra företag som Vattenfall, Eon och Fortum har säkert högre standard och större krav på Global Compact-beteende än många andra.

Den slutsats som Per Bolund inte riktigt vill uttala men som ändå hela tiden finns i hans argumentation är att vi ska ta våra händer ifrån att importera uran från de här länderna. Jag menar att det inte minskar efterfrågan på uran från de länderna. Det blir genom handelsomfördelning lite andra köpare. Det andra är att miljön i de länderna inte skulle vinna på det utan förlora.

Jag kan hålla med om att vare sig det gäller barnarbete, säkerhet i gruvor eller andra problem i utvecklingsländer och Ryssland är det inte handelspolitik som är instrumentet, utan det är att arbeta via ILO, WHO och andra organisationer. Det är där man ska sätta in stöten. Det är de organisationerna man ska använda sig av. Global Compact är ett instrument.

Anf. 17 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (c):

Herr talman! Jag välkomnar självklart varje debatt med Per Bolund. Jag tycker att det var helt naturligt att slå ihop svaren därför att de båda berör problem som hänger ihop med kärnkraften. Det finns inte på något sätt en ovilja att diskutera varje enskilt problem för sig. Nu blir det ändå inte en bred diskussion i dag därför att Per Bolund väljer att göra den smalare. Flera av de påståenden som görs i interpellationen om utsläppsdoserna i kärnkraftverken tycker jag inte har täckning. Det är ett skäl till att föra en ordentlig debatt om det.

Om det nu var en fråga eller ett påstående vet jag inte, men Per Bolund menade att jag skulle vilja väja för debatten av det skälet att vi vill hålla ansvaret så långt ifrån oss som möjligt. Det är precis tvärtom. Jag tycker att ansvaret ska läggas där det hör hemma. Jag tänker inte gå in och ta över ett ansvar som kärnkraftsbolagen har. Det skulle vara att minska trycket i tummen på ögat på kärnkraftsbolagen när det gäller ansvaret för kärnbränsleförsörjningen. Där är det ett faktum, som jag säger i interpellationssvaret, att Vattenfall och Eon är de som har det fulla ansvaret.

Mitt agerande som miljöminister kommer inte på något sätt att minska eller frånta dem det ansvaret. Det riktiga sättet att arbeta är att, i stället för att gå in och ta över en del av ansvaret eller en del av aktiviteterna, lägga ansvaret på dem och se till att det följs upp av de tillsynsmyndigheter som är berörda.

Sedan kan jag när det gäller biobränslet och kärnbränslet bara konstatera att mycket högre säkerhetskrav gäller både för kärnkraften som helhet och för bränslet. Det är alltså inte fråga om det. Däremot är det ett faktum att de höga krav som ska gälla för uranbrytning och som bolagen nu regelbundet följer upp också följs. Det sker genom att Vattenfall och OKG:s kraftgrupp, som du nämnde, reser till de gruvor det är fråga om och inspekterar på plats. Man gör också uppföljningar med berörda myndigheter, och man går igenom läget i de samhällen som finns runt omkring. Det finns det FN-arbete jag redovisar, och det finns det arbete som görs i andra internationella forum.

Till sist går frågan tillbaka till Per Bolund. Det är ett faktum att alla problem ändå inte kan bli lösta på en gång vare sig i uranbrytning eller, precis som Carl B Hamilton riktigt påpekade, i annan mineralutvinning. Är det en bredare princip att vi ska avstå ifrån att importera till exempel mineral från länder som Namibia, som vi vet fortfarande befinner sig i en ekonomisk situation där man arbetar hårt med att lösa problem? Ska vi medverka till att skapa ännu sämre ekonomiska förutsättningar att göra någonting, för att trygga vårt samvete? Ska vi för att veta att vi inte är en del i problemet avstå från import? Om det gäller uranbrytning, ska det gälla också i andra sammanhang?

Frågan går alltså tillbaka till Per Bolund: Vad är egentligen lösningen på miljöproblem som vi vet finns internationellt och som gäller annan verksamhet? Är det att begära utträde ur världen, eller är det att delta i ett arbete för att faktiskt skapa bättre förutsättningar för att lösa problemen?

Anf. 18 PER BOLUND (mp):

Herr talman! Till att börja med måste jag bemöta det påstående som har kommit från både miljöministern och Carl B Hamilton om att det inte skulle vara någon större skillnad mellan uranbrytning och vanlig mineralbrytning.

Jag tror att det för de flesta är ganska självklart att det är stor skillnad mellan hantering av radioaktiva ämnen som sprider strålning omkring sig och mineraler som är mer stabila och inte har de problemen. Det är bland annat skälet till att vi har en speciell strålskyddslagstiftning i Sverige, att det finns speciella villkor som gäller för strålände material och att man inte behöver ha samma försiktighetsprinciper när det gäller andra material. Det trodde jag var en självklarhet vi alla kunde vara eniga om. Det är faktiskt speciella villkor som gäller när det handlar om utvinning och hantering av radioaktiva material.

Sedan får jag från bägge håll frågan om vårt förslag är att man ska sluta importera. Självklart är det detta i förlängningen. Vi vill inte ha någon kärnkraft i Sverige, och det skulle göra att vi också blir oberoende av uranimport från andra länder. På det sättet skulle man alltså kunna lösa detta problem. Man skulle inte behöva vara beroende av smutsig verksamhet i andra länder. Men det är inte det som är poängen i min interpellation, utan det är just om man från regeringens sida är beredd att vidta några åtgärder för att säkerställa att det blir större säkerhet, mindre miljöpåverkan och mindre hälsoeffekter på de ställen som svenskt kärnbränsle kommer ifrån.

Jag gjorde en jämförelse med hanteringen av biodrivmedel, där man har varit beredd att faktiskt ställa krav och säga att biodrivmedel bara är hållbara om de uppfyller dessa kriterier. Jag kan inte se någon världsvid, principiell skillnad mellan att ställa krav på biodrivmedel och att ställa krav också på kärnbränslen och att vissa kriterier måste uppfyllas för att de ska godkännas i svensk energiproduktion.

Jag tycker också att det är en konstig hållning att man genom att ställa krav på att vissa kriterier ska uppfyllas på något sätt skulle förstöra för de länder som detta bränsle kommer ifrån. Jag skulle vilja säga att det är tvärtom. På samma sätt skulle vi kunna säga att krav på biodrivmedel riskerar att driva bort vissa marknader, och det skulle med miljöministerns egen terminologi skapa fattigdom. Jag tycker att det är ett horribelt sätt att tänka.

Självklart måste vi ställa krav på de produkter vi köper. Vi ställer väl alla krav på oss själva att vara medvetna konsumenter när vi handlar, och det måste gälla även när det handlar om storskalig upphandling. Man måste också ställa krav på att det finns en godtagbar säkerhet och en godtagbar miljöhänsyn på de marknader man handlar ifrån. Jag tycker att det är väldigt rimligt att man också från den svenska regeringens sida säkerställer att det finns godtagbara kriterier för vad som är miljömässigt acceptabelt kärnbränsle så länge vi nu är beroende av kärnkraften.

Jag vänder mig också emot att det skulle vara någon världsvid skillnad mellan utvecklingsländer och industrialiserade länder. Som jag hänvisade till finns det många rapporter även från industrialiserade länder som Kanada och Australien som visar på vilka hälsoeffekter och miljöeffekter uranbrytning får i dessa länder. I Kanada finns det många exempel på hur ursprungsbefolkningen har flyttats från sina marker för att man ska sätta i gång uranbrytning. Det finns exempel på svår förorening av miljön i närheten av dessa urangruvor. Det finns exempel där urangruvor har blivit översvämmade och vattnet har fört med sig stora mängder radioaktivitet ut i den omliggande miljön. Man kan också visa att det finns höga sjuklighetstal i närheten av kärnanläggningar.

När vi ser dessa problem har vi också ett ansvar att agera. När man nu som regeringen vill både fortsätta att vara beroende av kärnkraft i Sverige och till och med ge möjlighet att utöka den svenska kärnkraften har man faktiskt också ett ansvar att ge någon form av svar på frågan hur man ska hantera problemen. Det är ur denna synvinkel jag tycker att det är märkligt att miljöministern försöker ducka för ansvaret och inte är beredd att ställa några särskilda krav eller ens göra några undersökningar om hur situationen ser ut i de länder vi får kärnbränsle ifrån. Han hänvisar i stället ansvaret helt och hållet till de bolag som köper in kärnbränslet, och det tycker jag är en ansvarslös hållning.

Anf. 19 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Jag tycker att Per Bolund gick lite väl långt nu. Jag tror ändå att man får utgå ifrån att det i välskötta länder som Australien och Kanada, med en folkhälsopolitik som är ungefär densamma som i Sverige, inte är riktigt samma villkor som i Namibia eller Kazakstan. Kan man inte se dessa skillnader tycker jag att man är illa ute.

Sedan är frågan: Vad är åtgärden? Ska man stanna kvar? Ja, det menar jag att man ska, om det så gäller att stanna kvar i länder som producerar kaffe. Man ska inte avstå från att köpa kaffe eller avstå från att köpa andra produkter som kommer från länder som är mindre utvecklade än Sverige, utan man ska stanna kvar och ställa krav – via bolag, via internationella organisationer och också kanske via biståndsgivningen. Där vacklar dock Per Bolund; vi vet inte riktigt vilken som egentligen är hans position. Han kryper nämligen ur frågan genom att säga att de vill avskaffa kärnkraften i Sverige, och därför ska vi inte behöva importera och inte heller producera i Sverige. Frågan är dock alltså: Vad gör man? Vill Per Bolund att vi ska sluta köpa ifrån u-länder?

Om Australien och Kanada och de andra länderna beslutar sig för att de tycker att deras länder ska producera vissa varor, eller i detta fall bryta uran, ska vi i Sverige då överpröva det och säga: Nej, ni vet inte ert eget bästa, ni som är demokrater i Australien eller Kanada. Ni har inte fattat vad som är bäst för era länder. Visserligen är ni demokratier som har varit demokratier längre än Sverige, men ni har inte förstått saker och ting lika bra som vi i Sverige har förstått dem. Därför bör ni sluta med uranbrytning i Australien och Kanada.

Jag tror att det är en fullständigt omöjlig linje att hävda, och jag tycker att det är nästan lite pinsamt att behöva höra den i Sveriges riksdag.

Anf. 20 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (c):

Herr talman! Det ligger på något sätt i Per Bolunds affärsidé att han måste visa att det är oerhörda skillnader mellan honom och regeringen när det gäller inställningen till säkerhetsfrågor, men min poäng är att det inte är det som är skillnaden mellan oss. Det är inte ambitionen i att se till att säkerhetskraven följs. Det blir så tydligt när man lyssnar på dig, Per Bolund, att du slår in – med våldsam kraft ibland – fullständigt vidöppna dörrar. Du säger lite upprört: Skulle det inte vara annorlunda för just radioaktivt material? Ursäkta, men det framgår redan av mitt interpellationssvar att det är precis så vi tycker. Det är därför vi har starkare krav när det gäller strålsäkerheten, precis som du själv nämner, och det är därför radioaktiviteten i en urangruva kräver att det är större krav på kontrollverksamhet än i andra mineralgruvor. Det är också precis vad som sker.

Nästa fråga är: Smiter jag ifrån mitt ansvar när jag klart och tydligt säger att ansvaret ligger hos bolagen och att jag inte ska ta över det, men jag ska se till att de tar det? Inte heller där håller jag med om att du tar ett större säkerhetsansvar eller har högre säkerhetsambition. Det är bara det att du är lite mån om att regeringen går in och tar över en del av den aktivitet som bolagen ska stå för. Du vill naturligtvis det för att kunna fladdra lite med säkerhetsfjädrar och säga: Jag är lite bättre på säkerheten än den regering som nu sitter.

Med förlov sagt tror jag att det är lite struntprat. Det är bara en skillnad mellan dels tydlighet i var ansvaret ligger och att följa upp att det ansvaret tas, dels att låtsas att vi ska ta över det ansvaret.

När det sedan gäller frågan om kärnkraftsavvecklingen är, om jag förstått dig rätt, den ståndpunkt som du, Per Bolund, nu företräder en ståndpunkt med ett något passerat bästföredatum. Som jag numera förstår er säger ni ju inte att kärnkraften ska avvecklas nu, utan också ni drar ut på tiden – oklart ännu hur länge. Därför blir väl också detta en fråga att hantera för den regering som du och några till hoppas på i höst. Hur ska alltså uranbrytningen hanteras?

Skulle det verkligen vara så att ni i stil med det Carl B Hamilton frågar om nu ställer upp och säger till exempel till namibierna att nu gäller helt andra krav och att vi om kraven inte uppfylls avslutar importen skulle det, tycker jag, vara ett felaktigt sätt att arbeta. Det är ett mycket riktigare sätt att säga: De här kraven gäller. Vi följer upp att de genomförs. Vi samarbetar också till exempel med ett land som Namibia för att se till att göra det möjligt. Vi använder FN-systemet för att se till att kraven ställs, att kontrollen finns, att företagen deltar i arbetet och att också berörda länder deltar i arbetet.

Jag tror att det är en mycket mer konstruktiv och framgångsrik väg och är övertygad om att det, om Per Bolund mot förmodan fick möjlighet att visa vad han i verkligheten skulle göra, inte heller på den punkten skulle skilja sig särskilt mycket från det vi gör. Allt annat skulle nämligen framstå som rätt orimligt också i internationella ögon, så att säga.

Anf. 21 PER BOLUND (mp):

Herr talman! I det senaste svaret säger miljöministern: Vi ställer upp krav och ser till att de genomförs. Men vad är det för krav som regeringen har ställt upp när det gäller uranutvinning och kärnbränsleframställ-

ning i andra länder? Hur har regeringen sett till att de kraven genomförs? Det jag kritiserar är just att regeringen inte har ställt upp några krav och således inte sett till att de genomförts. Man säger att det här helt och hållet är upp till de bolag som köper kärnbränslet.

Fortfarande är det en häpnadsväckande skillnad. När det gäller biodrivmedel som svenska bolag köper upp i andra länder och som ska användas i det svenska energisystemet är man från regeringens sida beredd att gå in och säga: De här villkoren ska uppfyllas för att det ska gå att tala om hållbara drivmedel.

När det gäller kärnbränslet har man en helt annan hållning. Jag tycker inte att det är rimligt. I stället visar det på en stor kluvenhet och på en ovilja att faktiskt ta ansvar på alla områden där det handlar om energiförsörjning.

Det finns en stor skillnad, något som miljöministern inte verkar vilja kännas vid. När privata aktörer hanterar säkerhetsfrågor och miljöfrågor och regeringen och det offentliga inte är inblandade är det väldigt svårt att få en genomlysning, att få fram alla fakta på bordet och att se till exempel hur säkerhetskontroller går till och vilka regelverk som ska följas. Om man däremot från det offentliga går in och ställer krav finns det så mycket större möjligheter att få en bred genomlysning av de hälsoeffekter vi pratar om när det gäller alla de länder som Sverige är beroende av att importera uran från. Vad är det för miljöproblem som orsakas på de platserna?

Här skulle staten och det offentliga kunna gå in och se till att fakta kommer på bordet och att vi får en genomlysning så att vi vet vad som är problembilden och kan komma med förslag till åtgärder för att underlätta.

Jag måste säga att jag är besviken på att miljöministern är beredd att gå in och ställa krav på vissa områden medan han när det gäller kärnbränslet är helt ovillig att ta något som helst steg i den riktningen. Det tycker jag är en oansvarig politik.

Anf. 22 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (c):

Herr talman! Jag bara konstaterar att det finns ett antal krav för uranbrytningen. Vår skyldighet, vår uppgift, är att se till att de kraven uppfylls. Det ansvaret ligger på bolagen. Vi följer upp att bolagen tar det ansvaret.

Eftersom det inte fungerar helt perfekt kommer det att krävas ett fortsatt arbete inom ramen inte minst för FN-systemet för att se till att det blir en bättre kontroll och efterlevnad. Men lösningen på problemet är inte att Sverige börjar mäla sig ur det internationella systemet och på egen hand eller inom EU-systemet börjar ställa helt andra och egna krav som till sist skulle riskera att leda till handelshinder.

Lösningen ligger i stället i att fortsätta samarbetet inte minst med berörda länder. Jag uppfattar att det från de ländernas regeringar finns en mycket stor vilja till samarbete inom ramen för FN-systemet och inom ramen för den kontroll som ska göras. Det är så vi arbetar och fortsatt kommer att arbeta.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 23 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! Matilda Ernkrans har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa långsiktigt hållbara och kvalitetsmässigt goda arbetsförhållanden för de anställda vid Arbetsförmedlingen så att de till fullest kan arbeta med sitt uppdrag.

Arbetsförmedlingens verksamhet är oerhört viktig. Att se till att det finns goda förutsättningar för att myndigheten ska kunna bedriva sitt uppdrag är därför mycket angeläget och något regeringen har arbetat aktivt med under mandatperioden.

Sedan den 1 januari 2008 är Arbetsförmedlingen en sammanhållen myndighet. Reformen syftade till att uppnå en mer enhetlig, rättssäker och effektiv verksamhet med tydligare ledning och styrning. Ernst & Youngs utvärdering av reformen har visat att även om det fortfarande finns förbättringsområden går utvecklingen åt rätt håll.

Regeringen har också gjort stora satsningar på att Arbetsförmedlingens kompetens och tjänsteutbud ska kompletteras med flera olika aktörer. Syftet är att ge förbättrad service till arbetssökande genom att utbudet av förmedlingstjänster ökas och diversifieras. Arbetsförmedlingen köper olika typer av förmedlingstjänster av privata aktörer. Att jämföra antalet anställda i dag med antalet år 2006 ger därför inte en korrekt bild av förmedlingsresurserna.

Dessutom har andelen årsarbetskrafter som arbetar med kärnverksamheten ökat. Minst fyra av fem anställda är arbetsförmedlare i dag jämfört med tre av fyra under åren 2007 och 2008. Det framgår av Arbetsförmedlingens årsredovisning för 2009.

På grund av den stigande arbetslösheten och den ökade belastningen på Arbetsförmedlingen ökades Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag för 2010 med 600 miljoner kronor. Anslaget ökades även med ca 500 miljoner kronor 2010 med anledning av tillkommande arbetsuppgifter i samband med sjukförsäkringsreformen, reformen som ska påskynda etableringen av vissa nyanlända invandrare på arbetsmarknaden samt utökad verksamhet med etableringssamtal för nyanlända invandrare. Arbetsförmedlingen genomförde hösten 2009 omfattande nyrekryteringar och räknar med att rekrytera ytterligare 300 medarbetare 2010.

De arbetsmässiga förutsättningarna handlar inte bara om antalet anställda. Det är min uppfattning att en bra arbetsmiljö är en viktig förutsättning för att de anställda ska kunna hålla en hög kvalitet i sitt arbete. Arbetsförmedlingen har också liksom andra arbetsplatser en skyldighet enligt arbetsmiljölagen att systematiskt arbeta för att utveckla arbetsmiljön och undanröja brister.

Avslutningsvis vill jag säga att regeringen har gjort mycket under mandatperioden för att det ska finnas goda förutsättningar för att Arbetsförmedlingen ska kunna bedriva sitt uppdrag samt att vi noga följer utvecklingen.

Anf. 24 MATILDA ERNKRANS (s):

Herr talman! Jag ska berätta lite grann om bakgrunden till min interpellation.

Det första som jag vill säga är att jag företräder en politik och ett parti som menar att utmaningen för framtiden handlar om att få rätt person på rätt jobb. Vi tror att det är bra för den enskilda individen. Det är också bra för landet, för på så sätt kan man använda människors talanger. Dessutom kan människor få växa med sina arbetsuppgifter.

Om man har den inställningen – rätt person på rätt jobb – finns det per automatik ett stort engagemang både när det gäller arbetsmiljöfrågor på arbetsplatserna och när det gäller stöd och trygghet i omställningen.

Av den anledningen har jag och mina socialdemokratiska riksdagskolleger besökt Örebro läns samtliga arbetsförmedlingar. I första hand var vi där för att titta på hur jobbgarantin för unga fungerade eftersom vi tyckte att vi fick oroande signaler om att dessa unga människor inte fick aktivt stöd för att komma ut i arbetslivet igen.

Jag ska inte ta den debatten nu, för den fördes förra veckan med minister Littorin. Men jag vill säga att det vi också fick med oss från besöken är sådant som handlar om Arbetsförmedlingens arbetsmiljö för de arbetsförmedlare som faktiskt är satta att försöka se till att det finns ett stöd i omställningen.

Den bild som jag fick med mig hemifrån Örebro län är bara några veckor gammal. Där handlar det om en helt orimlig arbetssituation, där det inte är ovanligt att en arbetsförmedlare arbetar med 300–500 arbetsökande. Det är inte heller ovanligt att enskilda arbetsförmedlare tvingas jobba övertid och dela sin tid mellan två eller tre olika förmedlingar – ena dagen här, andra dagen där. Dokument och annat arbetsmaterial förflyttas mellan ett kontor och ett annat. Under sådana här arbetsvillkor känns det mycket osäkert att man kan ha en verklig möjlighet att uppfylla sitt uppdrag.

Till det kan man lägga de undersökningar och rapporter som vi får från ST, Statstjänstemannaförbundet, som organiserar många av de arbetsförmedlare som finns ute på Arbetsförmedlingen. ST som organisation har 100 000 medlemmar. De har till exempel rapporterat om att det i dag är 1 000 färre anställda än 2006. Efter de rekryteringar som arbetsmarknadsministern hänvisar till är man kanske uppe i samma nivå som 2006, menar ST. Men situationen ser helt annorlunda ut i dag på Arbetsförmedlingen. Arbetslösheten är 3 procentenheter högre, långtidsarbetslösheten är betydligt högre och man har fått nya arbetsuppgifter till Arbetsförmedlingen.

Det här sammantaget gör att jag inte tycker att arbetsmarknadsministern tillräckligt väl svarar på frågan hur regeringen har tänkt sig att säkerställa långsiktigt hållbara och kvalitetsmässigt goda arbetsförhållanden för de anställda på Arbetsförmedlingen. Jag tycker att vi har sett alldeles för mycket av att först rycka undan pengar och sedan lägga tillbaka lite i beskuren form. Det fungerar inte när man ska jobba med människor som behöver ett verkligt stöd för att komma tillbaka till arbetsmarknaden – eller kanske in på arbetsmarknaden, om man är ung och arbetslös. Det är inte rimligt att den här arbetssituationen ska få finnas för arbetsförmedlingarna. Jag hoppas på ett förnyat svar från Littorin i denna omgång.

Anf. 25 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! Det är naturligtvis så att Matilda Ernkrans pekar på omständigheter som har gjort det mer besvärligt. Den kris som vi nu har gått igenom ställer förstås väldigt stora krav på alla inblandade. Jag delar också den grundläggande uppfattningen att rätt person ska vara på rätt plats. Därför behöver vi en effektiv arbetsförmedling som underlättar för att det sker. Vi behöver också en lång rad insatser inom ramen för arbetsmarknadspolitiken.

Särskilt under de dystraste åren hör man ibland att det inte finns några jobb att söka. Men det är inte riktigt sant. Arbetsförmedlingen fick förra året, det sämsta året åtminstone sedan kriget, in 409 000 nyanmälda lediga platser. I år räknar man med 1,2 miljoner jobbyten. Slutsatsen är väl att det behövs en väl fungerande arbetsförmedling för att se till att de här jobben fylls ordentligt.

Dessutom kan man konstatera att de ungefär 100 000 nya arbetslösa som vi har fått i krisens spår förmodligen ställer ganska höga krav – med all rätt, skulle jag säga. Det är i huvudsak personer som arbetat under lång tid i svensk verkstadsindustri – många är män – och från sina tidigare företag är vana vid att få en god hantering och ett bra bemötande och naturligtvis ställer höga krav. Därför tycker jag att det är glädjande att vi i år trots allt har lagt 1,1 miljard extra på Arbetsförmedlingen för att se till att man tar hand om de stora uppgifter som finns. Det gör, bara som ett exempel, att det i garantierna är budgeterat för 15–20 arbetssökande per arbetsförmedlare som ska jobba med detta. Där är man inte riktigt än, trots att det är budgeterat så. Det ligger naturligtvis på oss att följa upp detta, diskutera med Arbetsförmedlingen och se till att man använder de pengar som är avsatta på ett sätt som gör att man får en rimlig arbetsmiljö.

Statstjänstemännen är naturligtvis en part i diskussionerna, också internt på Arbetsförmedlingen. Det är givetvis bra och riktigt. Även om man pekar på – det var det jag försökte klargöra – att det är 1 000 färre anställda ska man komma ihåg att för en tredjedel av dem som omfattas till exempel av garantierna utförs tjänsterna av kompletterande aktörer. De ingår inte i den formella anställningsstatistiken. Men det innebär en väsentlig avlastning för dem som arbetar på Arbetsförmedlingen att det nu finns andra som hjälper till att jobba med detta också.

Det har skett kraftiga resurstillskott under de senaste åren i takt med att krisen har ställt högre krav på Arbetsförmedlingens arbete. Jag kan dessutom inte nog understryka det faktum att det nu är en enhetsmyndighet, inte 21 myndigheter med 20 delmål på fem målnivåer, vilket underlättar Arbetsförmedlingens interna hantering av sin arbetsuppgift. Man flyttar resurser dit där de bäst behövs. Har man upptäckt att det kommit ett stort varsel någonstans i landet har man under det gångna året kunnat ”poola om” resurser, både pengar och medarbetare, på ett sätt som gjort att man kunnat lasta av. Det kunde man inte göra på samma sätt förut. På det sättet menar vi ändå att vi har försökt hantera denna tillväxt av arbetsuppgifter.

Jag reser också runt väldigt mycket och ställer samma typ av frågor. Jag funderar över vad som fungerar och inte, vad som fungerar bättre och på vilket sätt man kan hantera det hela. Det är kanske inte krav på ett

ökat ramanslag för Arbetsförmedlingen som är det främsta man hör, utan det är andra saker som man lyfter fram som mer väsentliga.

Återigen: Vi följer detta noga. Vi har tillfört 1,1 miljard i år och även mycket pengar under förra budgetåret. Vi kommer att följa upp detta noggsamt.

Prot. 2009/10:110

27 april

Svar på
interpellationer

Anf. 26 MATILDA ERNKRANS (s):

Herr talman! Skillnaderna mellan mig och Sven Otto Littorin kan vara många, men en är definitivt att Sven Otto Littorin sitter i regeringen och har makten att göra någonting åt de frågor och problem som lyfts fram när han reser runt i landet. Det jag kan göra är att lyssna och försöka vara en röst i kammaren för att få till en förändring.

Man kan, som Sven Otto Littorin, slå sig för bröstet och vara nöjd med de extrainsatser som man gör för Arbetsförmedlingen just nu. Men faktum är att man började mandatperioden med att rycka undan pengar. Sedan lägger man tillbaka lite i beskuren form.

Sven Otto Littorin är också väldigt glad över de kompletterande aktörerna. Det finns undersökningar som visar att det där är väldigt dyrt. Om man tittar på hur många som har kommit i jobb med hjälp av de kompletterande aktörerna ser man att varje jobb kan kosta ett antal hundra tusen kronor.

Delar Sven Otto Littorin den uppfattning som jag företräder, nämligen att rätt person ska vara på rätt jobb? Jag tycker inte riktigt att retoriken hänger ihop med praktiken. Men om det är så att Sven Otto Littorin delar den uppfattningen borde per automatik ett engagemang för arbetsmiljön och arbetsplatserna följa. I det svar som jag får från Sven Otto Littorin när det gäller arbetsmiljön på Arbetsförmedlingen, som vi debatterar här, eftersom det var arbetsförmedlingar jag besökte hemma i Örebro län, nämner han inte arbetsmiljöfrågorna över huvud taget.

Jag vet att fackförbundet ST, Statstjänstemannaförbundet, har lagt ned ett stort jobb på att uppmärksamma arbetsmiljön och utveckla den på det statliga området. Man har färdigställt två stora arbetsmiljöundersökningar, en 1999 och en 2001. Det här fick ett stort genomslag, hävdar ST. Det gjorde att man fick träffa riksdagsledamöter och regeringen, föra dialoger med myndighetschefer och ha överläggningar på arbetsgivar sidan. Man menar att resultaten inte lät vänta på sig, att det redan i det statliga kollektivavtalet från 2001 gavs ett tydligt uppdrag att skapa en plattform för det lokala arbetsmiljöarbetet.

År 2008 presenterades den senaste arbetsmiljöundersökningen, som håller på att färdigställas just nu. Den arbetsmiljöundersökningen visade att för många har för mycket att göra. Många jobbar övertid varje vecka. Hot och våld förekommer, och även en otillfredsställelse över att man inte får nyttja sin fulla kompetens. Man får inte göra det jobb som man en gång anställdes för, nämligen att förmedla jobb och ge människor trygghet och stöd att komma tillbaka till arbetsmarknaden, att rusta den enskilde så att den står stark den dag konjunkturen vänder. Man får inte använda sin fulla kompetens.

År 2008 var det en borgerlig regering i det här landet, och det är så fortfarande. Då var det bland annat du som var ansvarig, Sven Otto Littorin. Jag skulle vilja veta vad den här regeringen har gjort för arbetsmiljöarbetet. Tidigare kom det i gång ett antal aktiviteter för att förbättra ar-

betsmiljön inom det statliga myndighetsområdet: Hälsa i staten, Öppna Sverige, Jobba friskt och så vidare. I svaret jag får från Sven Otto Littorin när det gäller den här frågan väljer han att inte ens nämna arbetsmiljöarbetet. Jag tycker att den tystnaden talar sitt tydliga språk. Men Sven Otto Littorin får en chans att bemöta detta.

Anf. 27 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! Möjligen har inte Matilda Ernkrans läst svaret eller hört vad jag sagt: "Arbetsförmedlingen har också liksom andra arbetsplatser en skyldighet enligt arbetsmiljölagen att systematiskt arbeta för att utveckla arbetsmiljön och undanröja brister." Det gör man precis som på alla andra arbetsplatser tillsammans med parterna i samarbete.

Arbetsförmedlingen förmedlar jobb. Till skillnad från den arbetsförmedling, gamla Ams, som ni lämnade efter er har vi nu ett mål och en myndighet med ny struktur, ny ledning, ny styrelse, nya mål och nya verktyg. På er tid var det 21 olika myndigheter som höll på med detta, alla underställda regeringen, som hade ett tjugotal delmål på fem olika målnivåer. Snacka om förvirring! Dessutom: Vadå förmedla arbete? Då förmedlades friår. Det vill era koalitionspartner ha tillbaka. Det ska bli intressant att se om det är semestrar man ska förmedla och inte arbete.

Man talar om att rycka undan pengar. Nu är det så att all typ av verksamhet har konjunkturadaptat inlag i sig. År 2008 hade vi rekord på svensk arbetsmarknad. Aldrig tidigare hade så många varit i arbete och så många timmar arbetats på svensk arbetsmarknad. Då är det väl inte så konstigt att man anpassar Arbetsförmedlingens budget efter den rådande verkligheten. Vi hade dragit ned en smula eftersom den typen av tjänster inte behövdes på samma sätt som de behövs efter den värsta krisen på 60–70 år. Det är väl inte så konstigt.

Dessutom vill jag påminna om att om man tittar på tidigare kriser som Socialdemokraterna har hanterat har precis samma anslagsutveckling kunnat skönjas när Socialdemokraterna haft ledningen, och det är inte onaturligt. När det finns många arbetslösa som behöver stöd och hjälp ökar man också anslagen och ser till att verksamheten fungerar bra. Men att tro att en arbetsförmedling eller vilken annan statlig myndighet som helst kan leva helt utan någon som helst kontakt med den omgivande verkligheten, den ekonomiska utvecklingen och kraven från de arbetslösa är helt orimligt.

Vi fick LO:s prognos i dag som visar på 100 000 färre arbetslösa och 100 000 fler sysselsatta i år jämfört med höstprognosen. Det är jag väldigt tacksam över. Det påverkar också hur vi ser på uppdraget framöver.

Låt oss konstatera att arbetsmiljöfrågan för dem som är anställda i Arbetsförmedlingen har avsevärt förbättrats med 1,1 miljard extra i ramanslag i år. Då har man resurserna att ta hand om sin verksamhet. Sedan är det Arbetsförmedlingens ledning som har ansvaret för den faktiska arbetsmiljöplaneringen i enlighet med arbetsmiljölagen och i samarbete med parterna på arbetsmarknaden, och det förutsätter jag att man tar.

Jag konstaterar vidare att resurserna för att hantera de skaror av arbetssökande som har kommit under förra året finns. Det är budgeterat så att de resurserna finns. Vi har naturligtvis ett ansvar att följa upp att resurserna används på rätt sätt. Men det praktiska arbetsmiljöarbetet har arbetsgivaren ansvar för. Det ska den också ha vid Arbetsförmedlingen.

Anf. 28 MATILDA ERNKRANS (s):

Herr talman! I valrörelsen inför 2006 års val kallade Moderaterna den arbetslöshet vi hade då för massarbetslöshet. I dag är arbetslösheten 3 procentenheter högre. Man skulle kunna fråga sig vad de kallar arbetslösheten i dag.

I valrörelsen 2006 kallade ni den arbetslöshet vi hade då för massarbetslöshet. Ändå gjorde ni efter valet så att ni drog ned på antalet anställda på Arbetsförmedlingen, ni halverade antalet arbetsmarknadsutbildningar, ni skar ned anslaget till Arbetsmiljöverket och ni lade ned Arbetslivsinstitutet. Det gjorde ni i en situation som ni själva betecknade som massarbetslöshet.

Nu står du här och menar på att det bara var en konjunkturåtgärd. Sedan kom finanskrisen, och då lägger vi på lite mer pengar och så blir det så bra. Jag var ute för några veckor sedan och talade med arbetsförmedlare som sitter med 300–500 arbetssökande som de själva ska ha kontakt med. Hur är det möjligt att ens göra ett vettigt jobb för dem som behöver stöd och hjälp för att komma tillbaka in på arbetsmarknaden och för de arbetsgivare som behöver hjälp att få fram personal till de jobb som de ändå har?

Det ansvaret sitter Sven Otto Littorin med. Det är du som är i regeringen just nu. Jag hoppas, önskar och tror att valet den 19 september kommer att ge förtroendet tillbaka till en rödgrön regering som bedriver en politik som handlar om att vi ska ha rätt person på rätt jobb. Det tar till vara människors talanger och utvecklar den enskilde individen och landet i stort. Det är någonting som vi inte bara säger utan också gör.

Anf. 29 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! Matilda Ernkrans slår in väldigt många öppna dörrar. Det finns ett konjunkturinslag också i omfattningen av de resurser som vi lägger på att hjälpa arbetslösa tillbaka, vilket inte är onaturligt. Så har det sett ut i alla tider.

Det är då inte alldeles onaturligt att man i väldigt goda tider – de bästa på 40 år som det var 2007 och 2008 – ser var resurserna kan användas. Vi kan inte bedriva Tobleronepolitik, bara låna och sätta allting på krita för att sedan låta någon annan betala. Det kan vi inte göra. Vi måste finansiera det vi gör, och det är vad vi har försökt åstadkomma.

Samtidigt är det inte alls onaturligt att vi när tiderna blir sämre, som de har varit under det senaste året, tillskjuter resurser för att kunna möta alla de nya arbetslösa som kommer.

Jag konstaterar återigen att LO under ivrigt skäll på regeringen egentligen applåderar resultatet av vår politik. I praktiken ser vi hur man i prognoserna reviderar ned antalet arbetslösa med 100 000 personer från höstprognosen och reviderar upp antalet sysselsatta med 100 000. Det är ett fantastiskt resultat. Jag är väldigt tacksam för LO:s stöd i den frågan.

När det gäller arbetsmiljön på Arbetsförmedlingen är det arbetsgivaren som har ansvaret för arbetsmiljön. Jag är helt övertygad om att man kommer att följa arbetsmiljölagen i den delen och jobba tillsammans med parterna för att se till att varje enskild person som arbetar på Arbetsförmedlingen kan ägna sig åt sitt huvuduppdrag. Det är att förmedla arbete och inte förmedla friår eller sådant som ni håller på med.

Det är budgeterat för 15–20 arbetssökande per förmedlare. Vi följer upp och ser om det är så i praktiken. Om det inte är så utan brister någonsans är det vårt ansvar att följa upp det och se att det blir som det är budgeterat. Det ägnar vi oss åt stundligen.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2009/10:329 om utsikterna för arbetsmiljöarbetet

Anf. 30 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! Torbjörn Björlund har frågat mig om jag är beredd att tillsätta en kommission för att utvärdera effekterna av minskade anslag till Arbetsmiljöverket. Björlund nämner bland annat att antalet inspektioner har minskat.

Jag vill börja med att nämna att inom Arbetsmiljöverkets tillsynsarbete utförs fler inspektioner per inspektör än tidigare, vilket visar på en ökad effektivitet. Verkets arbete med urvalsmetoder för att identifiera de mest riskfyllda arbetsställena har utvecklats de senaste åren vilket också medför en ökad träffsäkerhet i tillsynsarbetet. För att öka inspektörernas närvaro på arbetsplatserna ser verket över hela inspektionsprocessen.

Regeringen har under mandatperioden gjort stora satsningar på en förnyelse av arbetsmiljöpolitiken. Utgångspunkten är dels att stödja åtgärderna mot utanförskap, dels att nyttja arbetsmiljöns potential för ökad konkurrenskraft. Som en del i detta arbete tillsatte regeringen 2008 en utredning med uppdrag att se över behovet av och möjligheterna att införa styrmedel på arbetsmiljöområdet. Utredaren har särskilt utrett möjligheterna att koppla sådana styrmedel till Arbetsmiljöverkets tillsyn av efterlevnaden av arbetsmiljölagen. I april 2009 lämnade utredningen ett delbetänkande och i november 2009 ett slutbetänkande.

Utredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Dessutom gjordes i budgetpropositionen för 2010 en satsning om totalt 24 miljoner kronor under åren 2010–2012 för att Arbetsmiljöverket i ett pilotprojekt ska utveckla och prova en kompletterande tillsynsmetod för att nå fler arbetsplatser.

Slutligen vill jag påpeka att informationsinsatser är ett viktigt komplement till tillsynsverksamheten för att få en högre efterlevnad av arbetsmiljöreglerna. I budgetpropositionen för 2009 skedde nya tillskott till Arbetsmiljöverkets anslag. Anslaget ökas därmed successivt under perioden 2009–2011. Det nämnda tillskottet innebär en sammanlagd nivåhöjning av anslaget med 57 miljoner kronor från och med 2011. Förstärkningen är bland annat avsedd för en informations- och kunskaps-satsning och i syfte att ge förstärkt information till utländska företag och arbetstagare. Syftet med informationssatsningen är att fler arbetsplatser ska stimuleras till ett effektivt arbetsmiljöarbete och nås av den kunskap som finns hos verket. Särskilt viktigt är också att även de minsta arbetsplatserna, där ofta stora risker för allvarliga olyckor finns, nås av informationsinsatser.

Mot bakgrund av att utvecklingen på arbetsmiljöområdet i stort är positiv ser jag inte någon anledning att tillsätta en haverikommission. Innan jag tar ställning till eventuella ytterligare förändringar på området kommer jag att avvakta resultatet från den nämnda försöksverksamheten och övriga pågående insatser.

Anf. 31 TORBJÖRN BJÖRLUND (v):

Herr talman! Först ska jag som bruket är tacka för svaret. De interpellationssvar vi har fått ett antal år under den här mandatperioden har blivit allt tunnare, allt kortare och med allt mindre information. Tyvärr är det också tommare ord.

I det svar som jag har fått nu finns det några saker som jag tycker är iögonfallande. Det är inte bara för att svaret är kortare utan också för att det är tomma ord. Det är det också om man ser på vad som skrivs i de här frågorna och framför allt sägs i debatterna.

Arbetsmarknadsministern för fram frågan om ökad effektivitet, vilket jag tycker är en sak som kanske ekar tomt när man tänker på vissa saker. Som exempel har jag en röst från verkligheten som jag ska citera. Det är en kvinna som heter Lea Skånberg och är chef för IF Metalls arbetsmiljöenhet. Hon säger så här: ”Vi får allt fler rapporter om hur arbetsmiljöinspektörerna blir allt svårare att få tag på och hur de tvingas rusa fram vid sina inspektioner.”

Och här pratar ministern om att man skulle arbeta effektivare! Jag tvivlar starkt på det. Det måste vara någonting som är svårt att hantera när man får för mycket att göra som arbetsmiljöinspektör, kanske framför allt när man inte hinner med att vara på de ställen där man egentligen måste vara.

En annan sak som finns i svaret som jag tycker att man måste ifrågasätta – jag vill inte ta till för starka ord – är alternativa eller kompletterande tillsynsmetoder. Det förklaras inte i svaret. Jag vet inte riktigt vad det är. Är det screening och smileys som kommer tillbaka, eller är det någonting annat som finns där? Och vad är det i så fall som ska göras som är bättre än det sätt vi har haft förut?

Det mest effektiva måste vara att ha tillräckligt många inspektioner och mycket kunskap om i vilka branscher och på vilka arbetsplatser problemen oftast uppstår. Man måste kunna prioritera och plocka fram de värsta fallen för att jobba med dessa branscher och arbetsplatser mer än något annat. Det kan vara jättetrevligt att gå igenom och titta på goda arbetsplatser, men det är inte där arbetet behöver läggas ned.

Om man ska bli effektiv bör man definitivt hitta sätt att komma tillbaka till det man gjorde förut, när man hade kontroller och gick igenom de arbetsplatser och branscher som var utsatta. Då visste man att det verkligen behövdes inspektioner och ett annat arbete där, kanske till och med ett bra förebyggande arbete med att introducera detta på arbetsplatserna.

Arbetsmarknadsministern pratar även i svaret om en informations-satsning. Det tycker jag är en sak som också är rätt beklämmande när man vet att de resurser som förut har funnits till utbildning framför allt av skyddsombud och regionala skyddsombud har minskat. Det handlar inte bara om att informera om vad som är farligt eller som inte funkar på arbetsplatsen. Det handlar också om att ha kunskap om det. Den kun-

skapen finns inte i dag i samma utsträckning som förut därför att man har dragit ned på resurserna till utbildningen.

Jag har varit inne på detta i andra debatter – hur viktigt det är att kunskapen sprids på chefer, på dem som har tillsynsansvaret, det vill säga inspektörerna, men också på skyddsombud och på dem som arbetar på arbetsplatsen. Det räcker inte med informationsinsatser för att nå dit.

Det mest anmärkningsvärda i debatten är att Mikael Sjöberg, generaldirektören, själv uttrycker det som vi vet om. Han har uttryckt detta publikt i tidningar: Vi vet att det som gör att vi får färre inspektioner i dag är regeringens sparbetning och att resurserna är mindre. Det som år 2006 var 28 000 inspektioner var 21 000 år 2009. Det är en markant skillnad.

Det är definitivt också ett problem när vi nu kommer in i en högkonjunktur och det drar i väg och vi får fler arbetstillfällen. Det beror inte på att regeringen på något sätt för en bra arbetsmarknadspolitik, utan på att högkonjunkturen kommer – tror jag.

Anf. 32 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! Om det vore så enkelt att det fanns ett rakt samband mellan AV:s anslag och arbetsmiljön på våra arbetsplatser hade vi tillsammans här kunnat räkna ut det exakt perfekta anslaget för Arbetsmiljöverket. Det finns inget sådant rakt samband. Man löser inte arbetsmiljöproblemet bara genom ett anslag till Arbetsmiljöverket och bara genom att öka antalet inspektioner.

När det gäller till exempel dödsolyckor har dessa i dag minskat med en tredjedel sedan 2008. När det gäller arbetsolyckor har vi det lägsta antalet anmälda sådana sedan 90-talet. När det gäller arbetssjukdomar är det ett halverat antal anmälda sådana sedan 2004. När det gäller sjukfrånvaro och ohälsa ligger vi på historiskt låga nivåer. Det är uppenbart att det inte finns något tydligt rakt samband mellan Arbetsmiljöverkets anslag och arbetsmiljön på våra arbetsplatser.

I stället måste man fundera på hur det faktiskt ser ut. Om vi tittar på de branscher som har haft de största problemen ser vi att det bland andra är byggbranschen. Därför är det så oerhört bra att vi har implementerat byggplatsdirektivet i svensk lagstiftning just för att tydliggöra ansvaret och just för att se till att vi har ett samlat arbete. Det gäller ju en bransch där det många gånger finns flera olika underleverantörer i olika led. Nu har vi det tydliga ansvaret. Det är en aktiv politik för att säkra arbetsmiljön i en bransch som faktiskt har haft stora problem.

En annan bransch som är problematisk är jord- och skogsbruk. Där förekommer många olyckor av olika slag. Vad kännetecknas den branschen av? Det är oftast ensamföretagare – jordbrukare. Det är äldre män som skadar sig. De tar lite för stora risker. Det är precis där en ordentlig informationssatsning behövs för att upplysa om riskerna och för att gå igenom och se vilka skyddsmekanismer och vilka skydd man kan använda sig av. Därför är det så bra med en ordentlig informationsinsats just för jord- och skogsbrukarna. Det finns inte på kartan att vi kan besöka varje jordbrukare och skogsbrukare i Sverige med inspektionsinsatser. Det vore ett fruktansvärt resursslöseri. Därför är informationsinsatser av yttersta vikt.

Arbetsmiljöverkets anslag är nu ungefär på motsvarande nivå som 2001. Jag står för den neddragning som vi gjorde. Den var inte orimlig med tanke på att vi inte kan sätta oss i kreditkulder som ska betalas av nästa generation. Då får alla myndigheter ett ansvar för att se över sina kostnader; det är inga konstigheter med det.

Jag menar att inspektionsverksamheten är bra. Den behövs. Vi behöver jaga de arbetsplatser som är dåliga ur arbetsmiljösynpunkt. Men det behöver göras med målgruppsinriktning så att vi träffar de arbetsplatser som faktiskt riskerar att vara de allra sämsta. Men det räcker inte. Det skulle inte ens ha räckt om vi hade fördubblat anslaget till Arbetsmiljöverket. Det hade förmodligen inte sett så hemskt mycket bättre ut. Vi måste också hitta sätt som får arbetsgivare att vilja sträva mot att bli bättre arbetsgivare över lag. Vi kan inte bara jaga skurkarna, utan vi måste också stödja dem som är bra.

Nu håller vi tillsammans med parterna på att ta fram en nationell arbetsmiljöstrategi. Den kommer att presenteras för riksdagen före sommaruppehållet. Där har vi arbetat intensivt med parterna för att hitta de olika strategiska vägval som vi behöver göra för att inte bara ha en förbuds- och förmyndarstrategi utan också en offensiv strategi för bättre arbetsplatser och för bättre arbetsmiljö för de enskilda. Det handlar inte bara om anslaget; det måste mer till.

Anf. 33 TORBJÖRN BJÖRLUND (v):

Herr talman! Det är lite förvånande och kanske också lite skrämmande att arbetsmarknadsministern lyfter fram att det inte finns något rakt samband och att det inte bara handlar om anslagen. Jag har ju precis lyft fram det som handlar om de andra sakerna, till exempel utbildning.

Det som också kommer fram från framför allt de fackliga parterna är skaderapporteringen. Man kan trola rätt mycket med statistik. Skaderapporteringen är något som det har dragits ned på, och kraven är mycket lägre. Det innebär att statistiken kan vara sådan att det finns ett mycket större mörkertal. Det kommer också signaler, inte minst från LO, om att det finns ett mörkertal när det gäller arbetsplatsolyckor och skador och sjukdomar till följd av arbetsmiljön.

Detta är någonting som man definitivt måste ta på allvar. Det är därför vi driver frågorna om att vi måste hitta en bättre lösning för statistik och rapportering. Ett annat inslag i den neddragning som regeringen gjorde var just Arbetslivsinstitutet, där forskningen fanns. Där kunde man använda den rapportering som fanns för att forska mer och på så sätt få fram den statistik som verkligen är viktig.

När ministern nämner byggbranschen, där man för bara några månader sedan hade tre dödsolyckor på fyra dagar, är det lite svårt att ta det på allvar, tycker jag. Det handlar verkligen om att ta de här sakerna på allvar. Det är seriös kritik vi kommer med därför att man har gjort fel saker. Jag tror inte heller att det bara handlar om resursfrågor, men detta är oerhört viktigt.

Vi vet hur synen är när det gäller olika rapporteringar: Om man har fem tillbud brukar det innebära att det blir en olycka. Det finns i branschen ett slags samstämmighet om detta, och det är denna bild.

Det innebär att om just tillbudsrapporteringen och uppföljningen är bristfällig tappar man också kunskap. Man tappar möjligheten att forska

fram bättre arbetsmiljö och få fram material. I kunskapsinhämtningen eller informationsinsatserna kan man då missa målet. Det borde alltså vara oerhört viktigt för arbetsmarknadsministern att få fram bra statistik och bra kunskap om man ska satsa på att föra ut information. Detta klingar illa.

Ministern säger att man inte kan besöka varje jordbruk och varje arbetsplats och pratar om resursslöseri. Men det har ju förts fram idéer om att man ska screena hela arbetsmarknaden. Det finns en skrift om det. Vad innebär det? Innebär inte det att man ska besöka varje arbetsplats? Så uppfattar i alla fall jag den delen. Det blir konstigt om man för fram i debatten här att detta inte går och att man inte kan besöka varje arbetsplats när man tidigare har sagt att man vill göra det.

Det handlar verkligen om att hitta både en kommunikation med arbetsmarknadens parter och en metod. Det finns redan beprövade metoder, och det handlar framför allt om inspektioner, utbildning och resurser.

Jag kommer tillbaka till detta med skyddsombud och regionala skyddsombud. De behöver finnas på arbetsplatsen, ha kunskaper och förmedla erfarenheter och informationsinsatser. Det handlar om att jobba med detta så att man inte hamnar i en situation där rapportering saknas – man vet inte vad som händer – och säkerhetstänkandet tar stryk. Det är säkerhetstänkandet i botten som på något sätt garanterar att detta är en seriös del av arbetsmarknadspolitiken.

Från början drog den här regeringen ned på resurserna. Man kallade rapportering och sådant för statlig byråkrati. Jag tycker att det definitivt är en signal om att man inte tar det på allvar, och det är allvarligt. Kommer det nu en högkonjunktur och vi får fler anställda som ska in på arbetsmarknaden har man tappat den här kunskapen. Man har tappat insikten om hur viktig arbetsmiljön är, och framför allt har man tappat dem som ska föra det vidare. Då kommer vi att råka ut för rätt stora problem när det gäller arbetsmiljön och arbetssjukdomar och inte minst olycksfall.

Anf. 34 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! Det är klassiskt att om inte statistiken stöder ens tes avfärdar man den. Jag har förtroende för Arbetsmiljöverkets statistik. Jag tror att den i grunden visar en bild av verkligheten som vi har att ta till oss. Det har blivit vansinnigt mycket bättre under de senaste åren när det gäller arbetsmiljön. Det innebär inte att det är bra överallt. Det håller jag helt med om. Det är klart att det inte är.

Det finns fortfarande många som går till arbetet och riskerar att bli sjuka, må dåligt på något annat sätt på arbetsplatsen eller i absolut värsta fall dö. Likaväl som jag har full sysselsättning som ett politiskt mål för arbetsmarknadspolitiken har jag ett slags nollvision i politikens termer när det gäller dödsfall, olyckor och skador. Jag tycker inte att man kan ha någonting annat. Det är inte rimligt att man går till jobbet och är rädd för att skada sig, bli sjuk eller avlida i värsta fall.

Om man tar sin utgångspunkt i verkligheten och hur det faktiskt ser ut och använder den för en framtida arbetsinsats menar jag att lärdomen av de senaste 30 årens arbetsmiljöpolitik är att detta raka samband mellan anslagen och utfallet inte finns. Förmodligen är det något annat som behövs. Då måste man lyfta blicka och fundera på vad detta är för någonting. Kan vi stödja en positiv utveckling när det gäller arbetsmiljöfrågor

på annat sätt än genom förbud, förordningar och inspektioner? Det handlar inte om att ersätta utan om att komplettera. Det är precis det som de olika utredningar som vi har tillsatt har utgått ifrån att försöka hitta.

Vi kan naturligtvis stå här och diskutera Arbetsmiljöverkets anslag fram och tillbaka, men jag tycker ändå att vi måste fundera över var det finns inspiration som vi kan ta till oss. Danmark är ett bra exempel på detta. Där har man under de senaste fem tio åren förändrat arbetsmiljöpolitiken ganska kraftfullt. Jag menar naturligtvis inte att man kan kopiera och ta hem den rakt av, men det finns inspiration att hämta som syftar till att göra det mer uppenbart för arbetsgivare att det är en bra idé att erbjuda en god arbetsmiljö så att det blir mer av en konkurrensfaktor mellan arbetsgivare.

Det finns rapporter från europeiska arbetsmiljömyndigheten som visar att en dålig arbetsmiljö kostar ungefär 4–5 procent av bnp i direkta kostnader och produktionsbortfall. Det är osannolikt stora summor som slösas bort i dålig arbetsmiljö. Jag menar att detta inte bara är nödvändigt för att varje enskild person ska kunna gå till jobbet och känna trygghet, utan det handlar också om en väsentlig ekonomisk förlust som vi gör på grund av dåliga arbetsmiljöer. Därmed kan vi göra en motsvarande vinst om vi förbättrar de här olika förutsättningarna.

Om det hade funnits ett rakt samband hade jag pläderat för väsentligt mycket mer resurser till Arbetsmiljöverket, men det räcker inte. Jag kan lägga 10 miljarder per år på Arbetsmiljöverket, men det kommer ändå inte att räcka. Det räcker inte med bara förbud och inspektioner. Det måste också finnas en drivkraft hos de enskilda arbetsgivarna att ta ett större arbetsmiljöansvar och framför allt göra bättre arbetsplatser.

Det hade varit bra om vi hade kunnat få en sådan diskussion. Jag blev väldigt besviken när jag läste det lilla rödgröna papperet om arbetsmiljöfrågor som kom häromveckan. Det var precis samma gamla visa som vanligt. Det var mer anslag och inte mycket mer. Det tyckte jag var rätt torftigt om jag ska vara helt ärlig.

Anf. 35 TORBJÖRN BJÖRLUND (v):

Herr talman! Jag tycker att det finns för många exempel där den här regeringen försöker tänka kreativt men hamnar fel därför att man inte förbereder ordentligt. Man har inte utrett saker och ting tillräckligt. Man har för dålig kunskap. Jag tycker att detta är ett exempel på det.

Man pratar bara om rakt samband och anslag. Det är inte det vi pratar om i det här fallet. Det handlar om att hitta resurser. Det är resurserna som är viktiga. Arbetsmiljöverkets generaldirektör säger till och med själv att det är ett problem att vi har sänkt antalet inspektioner från 28 000 år 2006 till 21 000 år 2009. Det skapar problem på arbetsmarknaden där man inte har kontroll över arbetsmiljön och den problematik som uppstår. Det kanske uppstår nya saker också. Jag tycker definitivt att den här regeringen har tappat detta.

Alla pratar om en nollvision för dödsolyckor, men man måste också följa upp det med ordentlig kunskap och ordentliga resurser. Det handlar om resurser i det fallet också. Det handlar om att hitta människor som gör det här. Det kostar också att utbilda människor. Därför måste man hitta de här resurserna.

Det är väldigt märkligt att säga att 10 miljarder inte skulle räcka till mer. I dag har man ungefär 300 miljoner. Om man får 10 miljarder är det klart att det räcker till mycket mer. Man skulle kunna utbilda hur mycket folk som helst.

Man måste inse vad som är effektivt i dag. Det krävs också förbud och förordningar. Jag tycker också att Danmark är ett bra exempel. Där har man verkligen fler inspektörer än vad vi har i Sverige. De når upp till ILO-standarden, vilket vi inte gör. Det är väldigt tragiskt för svenska arbetstagare som inte får den här tillsynen och möjligheten att göra någonting.

När man har partsöverläggningar och ska försöka hitta en överenskommelse skulle man väldigt enkelt kunna göra om detta till en haverikommission för att se vad som verkligen har hänt. Man skulle kunna gå igenom den statistik och den kunskap som finns ordentligt, framför allt på facklig nivå. Där är kritiken skarp. Vad gör ni åt det här? Följ mitt råd, snälla ministern, och tillsätt en kommission!

Anf. 36 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! En haverikommission skulle förutsätta ett haveri. Det tycker jag inte är orimligt. Om man tittar på statistiken över utvecklingen av arbetsmiljön är det långt ifrån ett haveri. Det är precis tvärtom. Vi har historiskt låga tal när det gäller sjukdomar, dödsfall, sjukfrånvaro och så vidare. Jag tycker nog att det är lite överord där.

ILO-standarden är en styrelserekommendation som inte tar hänsyn till våra 90 000 skyddsombud runt om i landet. Det är viktigt att komma ihåg det också.

Vilken myndighetschef vill inte ha mer resurser till sin myndighet? Det är ju nästan tjänstefel att inte kräva lite mer pengar i olika budgetsammanhang.

Nu har jag haft två interpellationsdebatter här som båda handlar om mer förvaltningsanslag till våra myndigheter. Det kan man ju tycka, men jag tycker inte det med hänsyn dels till att vi har tillfört resurser, dels till att vi har fokuserat dem på rätt ställe och dels till att det inte handlar bara om resurser utan också om andra saker som behövs.

Jag kommer att fortsätta att jobba för att vi ska ha en god arbetsmiljö där man kan vara glad och nöjd över att få gå till jobbet utan oro för att bli skadad, sjuk eller dö. När jobbet är utfört ska man kunna gå därifrån och känna sig nöjd och stolt och vilja komma tillbaka dagen efter.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2009/10:331 om stressig arbetsmiljö för kvinnor

Anf. 37 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! Monica Green har frågat mig vad jag avser att göra för att förebygga arbetsolyckor, stress och arbetsrelaterade förslitningsskador.

Monica Green framhåller att Sverige bör vara en förebild med moderna arbetsplatser som erbjuder en kreativ och människovänlig arbetsmiljö. Jag menar att detta i stor utsträckning redan är fallet. Statistiken visar att antalet anmälda arbetsolyckor och arbetssjukdomar här i landet ligger på en avsevärt lägre nivå än i jämförbara länder inom Europa och att antalet dessutom minskat de senaste åren.

Detta goda läge befinner vi oss i tack vare att Arbetsmiljöverket, arbetsmarknadens parter och andra aktörer sedan lång tid tillbaka verkar för att stödja det lokala arbetsmiljöarbetet och stärka arbetsgivarna i deras roll som arbetsmiljöansvariga samtidigt som det bedrivs en effektiv tillsyn.

Trots att läget alltså redan är gott har regeringen högt ställda ambitioner inom arbetsmiljöområdet, och fortsatta ansträngningar görs för att minska ohälsan i arbetslivet. Som ett led i detta har regeringen successivt förstärkt Arbetsmiljöverkets anslag under perioden 2009–2011, vilket kommer att leda till en sammanlagd nivåhöjning med 57 miljoner kronor från och med 2011. Avsikten med förstärkningen är bland annat att Arbetsmiljöverkets informations- och kunskapsspridande insatser ska utvecklas ytterligare. Härtill kommer en satsning om totalt 24 miljoner kronor under perioden 2010–2012 på en försöksverksamhet som avser nya metoder för en breddad tillsyn som når fler arbetsplatser.

Bland de faktorer som kan orsaka stress i arbetslivet finns risken att utsättas för hot och våld. För att minska dessa risker har regeringen gett Arbetsmiljöverket ett särskilt uppdrag att genomföra en kunskaps- och informationssatsning. Satsningen har ett jämställdhetsperspektiv och ska ses som ett komplement till verkets ordinarie tillsynsverksamhet.

Arbetsplatsrelaterade förslitningsskador utgör en stor del av de anmälda arbetsskadorna. Därför fortsätter Arbetsmiljöverket under 2010 att prioritera insatser i tillsynen på detta område.

Inom Regeringskansliet pågår för närvarande arbetet med att ta fram en nationell handlingsplan för arbetsmiljöpolitiken. Där kommer regeringens syn på arbetsmiljöfrågorna att sammanfattas.

Anf. 38 MONICA GREEN (s):

Herr talman! Tack för svaret, arbetsmarknadsministern! Jag tänkte börja med det senaste som Sven Otto Littorin sade här om att regeringens synpunkter kommer att sammanfattas. Ja, ni är ju inte färdiga än! Ni är inte sams om hur ni ska ha miljöarbetet. Ni låter det gå vind för våg, och ni har skurit ned på viktiga instanser under den här mandatperioden. Det är tragiskt.

Vi socialdemokrater är överens med Vänstern och Miljöpartiet, och jag beklagar att Sven Otto Littorin, arbetsmarknadsministern, talar nedlåtande i andra interpellationsdebatter om våra gemensamma dokument.

Jag har här vårt gemensamma, väl genomarbetade dokument som handlar om en bättre arbetsmiljö och ett friskare arbetsliv. Det kallar Littorin för ett litet papper. Men vi har 20 överenskommelser och 35 gemensamma motioner som vi har lagt fram under den här tiden och som finns samlade på Rödgrön.se som Littorin och andra kan läsa.

Vi har en samlad politik på väldigt många områden. Jag har hört att Littorin här i dag och hans arbetskompisar försöker att påstå något annat, men vi har som sagt en samlad politik för att kunna ta över landet i höst.

Så till dagens fråga, nämligen den stressiga arbetsmiljön för kvinnor. Hur är det egentligen? Har Sven Otto Littorin, som påstår att han är ute och reser mycket, träffat städarna? Har han fått vara med och städa en toalett på 1 minut och 20 sekunder? Eller har han svabbat golvet i ett klassrum på sju minuter och dessutom hunnit torrtorka och tömma papperskorgarna? Jag vet inte om Sven Otto Littorin har gjort det, men det är vad lokalvårdarna numera får göra på ställen där man har ändrat huvudman.

Städarna får en ny arbetsgivare. De får visserligen nya arbetskläder, men de får det också mycket stressigare. De får mindre tid att städa, de får lägre lön och de ska utföra alla de här arbetsuppgifterna som de hade tidigare fast med färre anställda.

Detta innebär en oerhört stressig arbetsmiljö för kvinnor. Det är ett typiskt exempel på hur kvinnorna nu får betala det som den borgerliga regeringen har valt, nämligen de stora skattesänkningarna som har gått till de rika. Det är kvinnorna, bland annat lokalvårdarna, som får betala priset med stress och förslitningsskador.

I det senaste numret av Kommunalarbetaren har man gjort en väldigt välgenomarbetad artikel med exempel på hur lokalvårdare nu måste städa korridorer och toaletter på ett antal minuter och hur mycket stressigare det har blivit för de här kvinnorna, för det är kvinnor som har de här stressiga jobben. De har fått lägre lön, och nu har de också fått det mycket jobbigare.

Så här kan vi ju inte ha det, Sven Otto Littorin! När arbetsmarknadsministern står och skryter om att allting är mycket bättre tänker han nog inte på att det är vissa som får betala priset för att några ska få det bättre, alltså att de rika ska få lägre skatt. Därför ska de här kvinnorna slita mycket mer. I upphandlingens namn ska det sparas, och det ska göras bättre, påstås det. Men i själva verket är det de här kvinnorna som får sätta sina kroppar till för att pengar ska sparas för att det ska räcka till skattesänkningar.

Vi socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister har lagt ett gemensamt förslag på hur vi ska förändra arbetsmiljön till det bättre när vi vinner valet i höst.

Anf. 39 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! Jag vet knappt var jag ska börja. Låt mig säga så här: Omfattningen av ord är inte ett mått på innehållets kvalitet. När jag läser det här dokumentet, pamfletten, som Monica Green hänvisar till konstaterar jag bara att det egentligen är samma gamla arbetsmiljöpolitik som man har drivit förr, och det handlar mest om anslagen och inte så mycket om någonting annat. Jag tycker att det är synd att det är så lite nytänkande i vänsteralternativets arbetsmiljöpolitik, för det här är ett område som förtjänar mer nytänkande, som förtjänar framåtanda och som förtjänar att vi tar det på allvar och inte bara fastnar i siffror.

Sedan vill jag vända mig mot Monica Greens beskrivning av lokalvårdaren. Lokalvårdaren i exemplet har fått mer än 15 000 kronor i sänkt skatt under vår mandatperiod. Det är 15 000 kronor i ökad köpkraft. 15 000 kronor att köpa mjölk, blöjor, kläder och så vidare för varje år. Det motsvarar resultatet av två tre avtalsrörelser, och det har man fått under en mandatperiod. Jag tycker möjligen att Monica Green skulle

applådera att vanliga människor med låga inkomster får mer pengar över i plånboken. Det är någonting bra för människor. Det är bra för ekonomin, och det är bra för de enskilda familjerna.

När det gäller innehållet i arbetet och de minuter eller sekunder som Monica Green beskriver vet hon också att det naturligtvis är ett resultat av förhandling och diskussion mellan arbetsgivarorganisationer och arbetstagarorganisationer. Hur man organiserar arbetet internt på arbetsplatserna är ingenting som jag förfogar över, utan det är ett partsansvar att se till att få de villkoren på bästa möjliga sätt. Är man missnöjd tar man en diskussion om det i samband med avtalen eller tar en diskussion mellan fack och arbetsgivare, som sig bör på svensk arbetsmarknad.

Faktum kvarstår: Den enskilde lokalvårdaren har fått väsentligt mycket mer i plånboken med vår politik. Sedan är det parterna som diskuterar arbetets innehåll, dess förläggning och på vilket sätt man ska organisera det.

Jag kan naturligtvis lätt hålla med Monica Green om att hennes beskrivning inte låter särskilt trevlig, men har man en grundinställning att det är parterna som ska ansvara för arbetet på arbetsplatsen och hur man diskuterar och lägger upp det är det naturligtvis också där man ska utkräva ansvar om man vill förändra det hela.

Anf. 40 MONICA GREEN (s):

Herr talman! När det gäller det där som Littorin påstår om tusen spänn i månaden ska han också räkna in att det har blivit mycket dyrare att vara med i a-kassan och att det kostar mycket mer att betala sin bilförsäkring. Det är så orättvist numera med a-kasseavgifterna. En handelsanställd kvinna eller en kommunalkvinna ska betala 600–700 kronor i månaden i fackavgift medan en akademiker som ju har fått jättemycket i skattesänkning bara betalar 90 kronor i avgift per månad. Det är en typisk moderatpolitik att ta från de fattiga och ge till de rika.

Kvinnorna har fått betala med stressigare arbetsmiljö, och de har inte fått mer i plånboken – inte vad de märker själva i alla fall. Då kanske Sven Otto Littorin tycker att de inte har förstått det, men de ser ju själva. Väljarna själva och lokalvårdarna själva ser ju i sina egna plånböcker när de har fått mindre arbetstid. De får inte jobba mer. De blir uppsagda och så blir de återanställda på mindre tid. De har fått lägre lön, och de ska utföra alltihop fast de är färre anställda. De har fått betala priset, och nu vill inte Littorin prata om de här enskilda fallen för han har inte med det att göra. Han vill bara prata om sådant som han tycker är bra. Sådant som har blivit dåligt, som han har försämrat i det här landet, vill han inte prata om, utan det är någon annans ansvar. Ja, det är ”nånannanismen” som styr i det här landet just nu, för så blir det när man sänker ambitionsnivån i välfärden i och med att man sänker skatterna. Man vill att folk ska köpa sig till en välfärd i stället, och då blir det stora skillnader och det blir bara individen själv som får ta ansvaret.

Vi rödgröna tror på en gemensam välfärd där vi tar hand om varandra och betalar efter förmåga och får ut efter behov. Det tror vi är en mycket bättre modell. Det är en välfärdsmodell med kvalitet där de här kvinnorna inte blir utslitna.

Det är cyniskt av Littorin att säga så där om att vårt dokument skulle vara gammaldags. När vi skriver om våra förbättrade regler om upphandling, friskvårdsarbetet, det farliga med ensamarbetet och skydd för dem som jobbar i annat hushåll, arbetet mot diskriminering, hur vi ska utveckla mönsterarbetsplatserna, hur man ska hantera riskerna mot rån, hälsofrämjande arbetsplatser, utvecklande av företagshälsovården, nollvision för dödsfall vid olyckor, en ökning av kunskapen om arbetsmiljö inom utbildningssystemet och så vidare kallar han det för nonsens och ett litet papper.

Det är en mycket bra politik som vi kommer att genomföra när vi vunnit valet i höst. Så är det på område efter område eftersom vi har en gemensam politik. Det gäller skatter. Det gäller fler jobb, hur vi ska få fler människor i arbete. Vi ska satsa på välfärd och kvalitet och inte på att människor blir utslitna på sina arbetsplatser. Det är ni, Sven Otto Littorin, som försätter dessa människor i den situationen. Vi kommer att förbättra deras situation när vi vinner valet i höst.

Anf. 41 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! Jag har genom åren lärt mig att det inte är någon bra idé att ta ut valsegern i förskott. Man kan bita sig själv i svansen om man gör det. Jag minns hur Göran Persson spatserade upp och ned på Drottninggatan något halvår före förra valet och var säker på att han skulle vinna. Möjligen ska Monica Green fundera över att de nu befinner sig i ett läge med opinionssiffror som för Socialdemokraterna är de sämsta sedan demokratin infördes, ja, egentligen de sämsta sedan 1914. Det kan man möjligen hålla i minnet. Sedan får vi se vad som händer på valdagen. Det är långt dit.

Beträffande den arbetsmiljöpamflett som De rödgröna tagit fram vill jag säga att politik är mer än bara ord. Jag skulle i så fall vilja ställa tre kontrollfrågor, men den debatten kan vi möjligen ta en annan gång, nämligen: Vem ska göra det? Vad kostar det? Vem ska betala? Det tycker jag är tre väsentliga frågor om man ska ha trovärdighet i politiken.

När det gäller den gemensamma välfärden förutsätter det att fler arbetar. Det är det som bekostar gemensam välfärd. Då kan man inte ha en politik som driver jobben ut ur landet. Jag noterar den senaste överenskommelsen om höghastighetstågen. Det är uppenbart att det är storstadsborna som tillsammans ska åka höghastighetståg när de har friår, och det ska sedan betalas av glesbygden.

När ni i oppositionen talar om den frågeställning som interpellationen tar upp kan jag konstatera att a-kassan är inräknad i mina 15 000 kronor. 99 procent av löntagarna i Sverige, inklusive lokalvårdarna, har fått 1 500 kronor eller mer per månad i sänkt skatt. Det är ett faktum. Det kan man läsa sig till. Den maximala höjningen av a-kasseavgiften, genom riksdagsbeslut, är 250 kronor. 1 500 minus 250 är ett netto som motsvarar väldigt mycket i plånboken. Vi kan gärna ta en diskussion om det är 15 000 eller 13 000 per år. Faktum är att det fortsatt är två eller tre gånger så mycket som en normal lokalvårdare får per avtalsrörelse. Det är bra för lokalvårdarna att få så mycket mer kvar i plånboken. Det höjer konsumtionskraften, gör det mer möjligt att fatta egna beslut, gör det möjligt att få det lite bättre i vardagen.

När det gäller innehållet i arbetet är det naturligtvis en fråga som måste diskuteras mellan arbetsgivare, arbetstagare och arbetstagarorganisationer. Det är så man löser den typen av diskussioner på svensk arbetsmarknad. Man sätter sig ned och går igenom ifall man tycker att kraven från arbetsgivaren är olämpliga eller orimliga vad gäller arbetets innehåll. Tycker man det löser man det hela genom förhandling. Det är så det går till.

Mer pengar kvar i plånboken och lokala förhandlingar för att hantera den konkreta arbetsmiljösituationen – det är vad vi även framöver borde sträva efter.

Nu vet jag att Monica Green står för en annan politik och vill ha det på ett annat sätt, vill att fler ska betala mer. Jag skulle gärna vilja höra hur ni argumenterar, Monica Green, när ni ska ta bort jobbskatteavdragen i åtminstone några steg. Vad säger du till lokalvårdaren som får höjd skatt med er politik? Kommer hon att trivas bättre på sitt arbete?

Anf. 42 MONICA GREEN (s):

Herr talman! Sven Otto Littorin säger att vi måste ha människor i arbete. Jag håller fullständigt med. Därför är det tragiskt att vi nu har en regering som står handfallen. Vi har 100 000 fler arbetslösa än 2006 när allianspartierna påstod att det var massarbetslöshet. Vi har en arbetslöshet på 9 procent och den kan bli ännu högre, upp till 11 procent. Det är nu när vi gått igenom krisen som ni hade behövt ha en bättre politik, Sven Otto Littorin, en politik för arbete. Det har vi rödgröna. Vi har en politik som sätter jobben före stora skattesänkningar.

Vi vill satsa på välfärden, på kommuner och landsting, så att lokalvårdarna inte ska behöva slita ut sina kroppar i förtid. Vi ska ha råd att ha anställda som inte behöver städa en toalett på 60 sekunder. Vi ska ha råd att se till att människor är stolta över sitt arbete och inte får sänkt arbetstid och sänkt lön. Trots att Littorin påstår att de fått mer i plånboken kan de se att de inte fått det.

Vi har en politik för jobb. Ni har en politik för de rika och för dem i storstäderna. Vi har en politik för folk i hela landet, och vi tänker fortsätta att jobba för den politiken och se till att vi får en mindre stressig arbetsmiljö för kvinnorna, att vi får kvalitet i välfärden och att människor får ett arbete som gör att de håller arbetslivet ut. Arbetsmiljön ska vara så trygg och bra att man inte blir utsliten i förväg. Det saknar jag i den borgerliga regeringens politik. De har inte ens kommit med några förslag ännu.

Anf. 43 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! Det är inte alldeles lätt att hålla sig till interpellationen eftersom min motdebattör gärna slänger sig med allehanda vaga påståenden och kommer med kritik som inte ett dugg handlar om sakfrågan.

Låt oss konstatera att LO i dag presenterat en prognos som visar på 100 000 färre arbetslösa, 100 000 fler sysselsatta i år jämfört med den prognos de gjorde i höstas. Det är ett bra betyg på krishantering. Därtill kan vi konstatera att vi har en arbetsmiljö som kännetecknas av färre arbetsplatsolyckor, färre arbetsplatsrelaterade sjukdomar, färre arbetsplatsdödsfall. Vi får alltså en bild av en arbetsmarknad som mår väsentligt mycket bättre än vi kunde befara för bara ett år sedan. Det är inte

resultatet av något hokuspokus. Det är resultatet av en aktiv politik för att bekämpa utanförskap och se till att få en bättre arbetsmiljö.

Det vill det rödgröna alternativet bekämpa genom en politik som stampar bort jobben från svensk arbetsmarknad och som på arbetsmiljöområdet består av ett antal sidor i ett slags pamflett som beskriver en återgång till en gammal politik som i grunden egentligen bara handlar om mer anslag till Arbetsmiljöverket. Det är lite synd att det är på det sättet, men det blir å andra sidan en rolig valrörelse.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2009/10:332 om regeringens jämställdhetsarbete

Anf. 44 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! Ann-Christin Ahlberg har frågat mig vilka initiativ jag avser att ta för att säkerställa en rättvis arbetsmarknad mellan kvinnor och män. Ann-Christin Ahlberg har även frågat vilka initiativ jag avser att ta för att arbetslivet ska anpassas efter att småbarnsföräldrar, pappor och mammor, har ett gemensamt ansvar för barnen och att fler pappor tar ut föräldraledighet.

Ett betydelsefullt medel för att minska utanförskapet är det jobbskatteavdrag som regeringen infört. Det är utformat så att det ska löna sig bättre att arbeta. Större delen av skattelättnaden tillfaller låg- och medelinkomsttagare där majoriteten av kvinnor återfinns.

För att komma till rätta med lönegapet mellan könen krävs olika samverkande insatser. Regeringen har därför tagit fram en samlad och långsiktig strategi för att främja jämställdheten på arbetsmarknaden och i näringslivet. Strategin omfattar totalt över 60 olika åtgärder med syfte att bryta ojämställdheten.

Den könsuppdelade arbetsmarknaden utgör en förklaring till skillnader i löner och heltidsanställningar. Regeringen har därför bland annat tillsatt två delegationer för att främja att fler ungdomar väljer utbildningar som leder till jobb inom områden som domineras av det andra könet. Det behövs fler kvinnor som företagare och fler kvinnor i ledande befattningar. Regeringen gör därför kraftfulla satsningar för att främja kvinnors företagande. Genom att satsa på mångfald inom vård- och omsorgssektorn skapas fler arbetsgivare i en kvinnodominerad bransch samt nya karriärvägar inom denna bransch.

När det gäller lönebildningen är det enligt regeringens mening en fråga för arbetsmarknadens parter. Regeringen ska inte bestämma över lönesättningen. Avtal är att föredra framför lagstiftning, eftersom ett brett samförstånd mellan parterna skapar stabilitet och legitimitet åt träffade överenskommelser. Därutöver behövs ett bra regelverk som fastställer spelreglerna för lönebildningen. I detta ingår regler om bland annat förbud mot osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män.

I dag tar kvinnor ut en betydligt större andel av föräldraledigheten, och de tar i många fall ett större ansvar för omsorgen om barnen under uppväxten. Kvinnor har också i genomsnitt en lägre förvärvsfrekvens och lägre lön än män. Förutsättningarna för både kvinnor och män att ta ett

aktivt och jämlikt ansvar för föräldraskapet bör förbättras utan att familjerna för den skull fräntas sitt självbestämmande.

Genom skattereduktionerna för hushållstjänster ökar möjligheten för både kvinnor och män att förena arbetsliv och familjeliv. Den jämställdhetsbonus som regeringen har infört förbättrar förutsättningarna för jämställdhet mellan kvinnor och män. Jämställdhetsbonusen ger föräldrar bättre ekonomiska möjligheter och incitament till att fördela föräldradigheten mer jämlikt.

På så sätt kan jämställdhetsbonusen bidra till att utöka kvinnors förvärvsfrekvens och motverka osakliga löneskillnader. En väl utbyggd föräldraförsäkring i kombination med jämställdhetsbonus skapar goda förutsättningar för både mammor och pappor att vara hemma med sina barn under den första tiden i deras liv och samtidigt behålla anknytningen till arbetsmarknaden.

Anf. 45 ANN-CHRISTIN AHLBERG (s):

Herr talman! Tack, ministern för svaret! Det är ett svar som ger anledning till lite fler frågor, som jag hoppas att Sven Otto Littorin kan besvara under den här interpellationsdebatten.

Min första fråga är: Hur kan jobbskatteavdraget påverka jämställdhetsarbetet? Du har nämnt lite grann men ingenting som visar på hur det kan påverka jämställdhetsarbetet.

Kan ministern också utveckla vad han menar med att man ska samverka för att minska lönegapet mellan kvinnor och män? Vi vet redan i dag att kvinnor har lägre lön än män. Och ju mer du har i inkomst desto mer får du av skattelättnader. Eftersom kvinnor har mindre än män är det redan rika män som har fått mer på bekostnad av kvinnor med låga löner, deltidsanställningar och mer otrygga anställningar.

Särskilt kvinnor som är sjuka, arbetslösa, ensamstående med barn eller deltidsarbetande har fått betala ett oerhört högt pris med den här politiken, som gynnar männen.

Ministern nämner också i svaret regeringens strategi för att främja jämställdheten på arbetsmarknaden. Trots att det är 68 punkter innehåller de inga konkreta förslag. Det mest konkreta är att man ska återkomma 2011. Rapporten borde egentligen heta: Regeringens strategi för hur vi tar från kvinnor och ger till män. För det är det som rapporten egentligen handlar om.

Ministern nämner också i sitt svar att man kan satsa på mångfald inom vård och omsorg. Det innebär alltså fler privatiseringar. Privatisering av exempelvis äldreomsorgen har inte gett kvinnor vare sig bättre anställningsvillkor eller bättre löner utan mer deltider och delade turer och lägre lön.

Låt mig ta ett levande exempel! För några veckor sedan träffade jag några kvinnor. De var uppsagda från sina tjänster på äldreboendet på grund av arbetsbrist. Men de återanställdes på samma tjänster med lägre lön och lägre sysselsättningsgrad. De vikarierade nämligen på sina egna vikariat, hur man nu kan göra det.

Jag undrar hur man över huvud taget kan tycka att det är bra och hur arbetsgivaren kan göra detta. Men regelverken har ändrats, så att man numera får göra så.

Arbetsuppgifterna var exakt desamma som tidigare. Men nu hade de fått lägre lön och lägre sysselsättningsgrad. Man kan ju fundera över varför det skulle klaras av snabbare. Jo, det är klart att bolaget skulle gå med vinst. Det är en vinst som varken gagnar de äldre eller de anställda eller Sverige. För jag antar att den vinsten går utomlands, eftersom det är ett utländskt bolag.

Monica Green nämnde tidigare det som stod i senaste numret av Kommunalarbetaren. Mig veterligen finns det ingen arbetsplats där män jobbar där man mäter upp att toaletten ska ta 1 minut och 22 sekunder att städa, ett klassrum 5 minuter och 52 sekunder och en korridor 1 minut och 2 sekunder. Det är inte nog med att det ska gå snabbare och vara färre anställda. Det ska också bli lägre lön för dessa skolstäderskor. De fick alltså en lönesänkning på 1 000 till 2 000 kronor. Det är oerhört mycket pengar. Och det är en lägre sysselsättningsgrad och fler arbetsuppgifter.

Det är så här det ser ut för väldigt många kvinnor på arbetsmarknaden.

Anf. 46 MONICA GREEN (s):

Herr talman! Jag får nu chansen att hänga på Ann-Christin Ahlbergs intressanta interpellation.

Att jobbskatteavdraget verkligen kan öka jämställdheten i hemmet har vi inte sett något bevis på under den tid som den borgerliga regeringen har styrt.

Dessutom anknyter det här till kvinnors arbetsplatser. Och då handlar det om kvinnor i välfärden. 25 000 välfärdsarbetare har försvunnit under den här mandatperioden, och ni har själva räknat med att det kan bli upp till 60 000 välfärdsarbetare som försvinner. Det blir alltså ännu stressigare för dem som är kvar, och det blir sämre kvalitet för dem som är kvar. Det kommer i förlängningen att leda till det som vi pratade om nyss, nämligen förslitningar. Det innebär också en sämre arbetsmiljö för kvinnorna.

De här kvinnorna fick sänkt lön när de fick en ny arbetsgivare. De ska städa lika mycket fast de är färre anställda. Det säger sig självt att de får en stressigare situation. Precis som Ann-Christin Ahlberg så tydligt beskrev ska de räkna sekunderna.

Jag saknar svar från arbetsmarknadsministern när det gäller en arbetsmiljö värd namnet, en vision för arbetsmiljön, för både män och kvinnor, där man ska kunna jobba ända tills man blir 65 och där man ska kunna ha mikropaus, möjligheter till andhämtning och kanske utbildning. Det handlar om att på olika sätt ha ett arbete som ger livskvalitet och utveckling, för det är då man orkar med ett långt arbetsliv. Men under er tid i regeringen är det kvinnorna som har fått slita ut sina kroppar.

Jag vill återgå till det här seriösa dokumentet, den överenskommelse som De rödgröna har gjort för att vi ska ha en bättre arbetsmiljö framöver. Om och när vi vinner valet ska vi genomföra det här. Det handlar om ökad kunskap om arbetsmiljö inom utbildningssystemet, om att man ska utreda för att få en bättre arbetsmiljö, om hur vi ska se till att vi får bort våld och hot och får en bättre psykosocial arbetsmiljö, om att vi ska ha en arbetsskadeförsäkring värd namnet och skyddsombud med stopprätt och så vidare.

Allt det här säger Sven Otto Littorin är gammaldags. Och bara för att det är gammalt är det dåligt. Men jag kan påminna arbetsmarknadsministern om att det finns saker som är bra, även om de inte är nya. Det finns saker som vi faktiskt kan återgå till, till exempel trygghet, rättvisa och gemensamma lösningar. Det är en väldigt bra politik som vi skulle kunna använda oss av i det här landet och som ni tyvärr har gått ifrån.

Kvinnorna i mitt exempel ville arbetsmarknadsministern inte veta av. Han påstod att det inte var hans ansvar. Ändå påstod han att de hade fått mer i plånboken. Det är en lögn, eftersom de tjänar mindre nu. De tjänar 1 000–2 000 kronor mindre nu, eftersom de har fått minskad arbetstid. De har inte fått mer i plånboken, och arbetsmarknadsministern bryr sig inte om dem över huvud taget.

Anf. 47 TALMANNEN:

Nu vill jag vara väldigt tydlig med att arbetsmiljöfrågorna avhandlades i den förra interpellationen. Den får gärna tas upp eller anknytas till, men det måste vara med jämställdhetsfokus, enligt riksdagsordningens regler. Nu är det en jämställdhetsinterpellation vi debatterar.

Anf. 48 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! Låt oss konstatera att kvinnor tjänar mindre, äger mindre och styr mindre än män! Det är ett problem, eftersom vi undanröjer möjligheter för halva befolkningen på ett sätt som inte är vare sig rimligt eller bra. Det går sedan igen och cementerar en ordning.

Ta till exempel dem som har garantipension i Sverige! Av dem är 80 procent kvinnor, som alltså även efter pensionsåldern tvingas leva på sina partner. Det är inte bra.

Det är ur det perspektivet som jag tycker att man ska se jobbskatteavdraget som *en* pusselbit, inte den enda, för att se till att möjliggöra för många kvinnor att få det något lite bättre.

99 procent av löntagarna i Sverige har fått mer än 1 500 kronor per månad över, i sänkt skatt. Om man har en låg lön är det klart att skattesänkningen motsvarar en större del av lönen, det vill säga 1 500 kronor för en som tjänar 18 000 är procentuellt sett mer än 1 500 kronor för den som tjänar 35 000. Och eftersom vi vet att kvinnor i snitt har lägre löner betyder det mer för de kvinnorna.

Men det är inte allt vi gör. Det behöver göras andra saker också.

När det gäller mångfald i vård och omsorg, som Ann-Christin Ahlberg tog upp här i sin diskussion, är det trots allt så när vi tittar på olika typer av personalkooperativ eller privata arbetsgivare att de över lag har mer nöjda arbetstagare. De uppfattar arbetsmiljön som något bättre.

Det bygger oftast på att man har mer möjligheter att påverka. Ofta när man gör arbetsmiljöundersökningar i till exempel kommuner och landsting tycker man där att det är för många nivåer, för svårt att påverka politiken och att det är för klåfingrigt, som man uttrycker det.

Dessutom ligger det största problemet med ofrivilliga deltidstjänster hos kommuner och landsting. Det är de största syndarna, vilket är rätt förvånansvärt, tycker jag. Om man är en stor arbetsgivare och har många medarbetare är det lättare att organisera arbetet på ett sådant sätt att man kan erbjuda heltid till dem som vill ha det. Små arbetsplatser har det lite svårare i det perspektivet.

Det jag säger är en uppmaning till kommuner att bli bättre arbetsgivare när det gäller deltidsarbetslösheten. Det finns goda exempel. Nynäshamn, en kommun som är socialdemokratiskt styrd, erbjuder rätt till heltid. Linköping är en borgerligt styrd kommun som gör samma sak. Det visar att det går om man vill.

När det gäller 1 minut och 22 sekunder för att skura en toalett och de löner som ni beskriver har SKL och Kommunal en del att prata om, uppenbarligen också i årets avtalsrörelse. Den typen av diskussioner måste föras mellan parterna.

Slutsatsen är att om man tar en seriös diskussion om jämställdhet på våra arbetsplatser när det gäller villkor och annat tycker inte jag att det är rimligt att vi har den typen av ojämlika utfall i löner, ägande och styrande som vi faktiskt har.

Det finns flera olika sätt på vilka man skulle kunna angripa den diskussionen. Ett är naturligtvis att vi har en diskrimineringslagstiftning i grunden, där vi har en sammanhållen diskrimineringsombudsman som har till uppgift att kartlägga. Många gånger är det inte bara diskriminering på en grund utan på flera.

Det ska vi ha. Det är bra att det är på det sättet.

Det är också en attitydfråga naturligtvis. Det handlar om att vi på olika vis gemensamt och tillsammans motverkar den typ av diskriminering som bygger på oförklarliga löneskillnader och annat som inte är rimligt. Det måste vi fortsätta att arbeta med.

Sedan är det incitament som är viktiga. Om det lönar sig bättre att arbeta kommer det för den som tjänar lite att vara mer viktigt och bättre än för den som tjänar lite mer. Det är därför vi försöker rikta de här skattesänkningarna till dem som tjänar minst.

Anf. 49 ANN-CHRISTIN AHLBERG (s):

Herr talman! Något svar på hur jobbskatteavdraget ökar jämställdheten fick jag inte. Procent är inte detsamma som att få mer pengar i plånboken.

Som jag sade tjänar kvinnor mindre än män. Då får män mer av detta än kvinnor. Då ökar skillnaden ännu mer i inkomst.

Det är mer värt kanske för att man är i behov av mer pengar, men det handlar om hur vi värderar kvinnor. Vi värderar inte kvinnors arbetsinsats på samma sätt som mäns. Det är ju det problemet är.

Vi socialdemokrater, Vänstern och Miljöpartiet hade tagit fram en handlingsplan för att jobba med jämställda löner. Den ville inte regeringen bereda. Den drog man tillbaka. Det hade säkert gjorts att man kommit en bit på väg.

Visst ska parterna sköta mycket, men en del av parten i den offentliga sektorn är vi själva, vi politiker. Vi har ett jättestort ansvar. Det lyser med sin frånvaro.

Jag vet också att man kan vara mer nöjd på vissa privata ställen. Men man måste vara väl medveten om att vi inte har samma yttrandefrihet i den offentliga och den privata världen. Historien förtäljer kanske inte riktigt hela sanningen när man jobbar i den privata sektorn.

Det handlar också om att kunna förena arbetsliv med familj. Barn behöver båda sina föräldrar. Jag tyckte också där att svaret på min interpellation

lation var lite tunt. Jämställdhetsbonusen har inte slagit så väl ut, och den är väldigt krånglig.

Jag måste fråga: Varför ska alltid män få mer betalt än kvinnor för att ta ansvar? Så är det även när man blir förälder. Det är så det blir med jämställdhetsbonusen.

Det hade varit intressant om man hade vänt på det och kvinnor skulle fått mer betalt för att de tar sitt ansvar, både på jobbet och i hemmet. Då tror jag att något skulle hända.

Vi som politiker måste våga påverka hur arbetsgivare och samhälle ska se på att både kvinnor och män blir föräldrar och att de båda har ett ansvar. Det tjänar alla på, inte minst barnen. De behöver både sin mamma och sin pappa.

Vi måste ändra på att kvinnor diskrimineras när de blir föräldrar och män premieras när de blir föräldrar. Det borde ses från samhällets och arbetsgivarens håll som något positivt med gemensamt föräldraskap. Det är faktiskt framtidens arbetskraft.

Hur kan hushållsnära tjänster hjälpa till med jämställdhetsarbetet? Kommer männen att ta större ansvar för hem och barn då?

Vi tror att heltid för kvinnor och rättvisa löner är bra för jämställdhetsarbetet, både i hemmet och på jobbet. Hur blir det ett bättre jämställdhetsarbete utifrån den här skrivelsen med vårdnadsbidrag, en akassa som missgynnar kvinnor och ofrivilliga deltidare? Det är ändå det som ni rapporterar om i skrivelsen som är en framgångssaga för att jämställd arbetsmarknad ska råda i Sverige.

Anf. 50 MONICA GREEN (s):

Herr talman! Låt oss tala om just orättvisa på arbetsmarknaden! Det är det som Ann-Christin Ahlbergs interpellation handlar om. Det är att vi är ojämsställda på arbetsmarknaden och det faktum att vi, eftersom det är så olika fördelat, tar ut olika mycket av föräldraledigheten.

Sven Otto Littorin har inte svarat särskilt ingående på hur han vill komma till rätta med det. Han säger att det är synd. Men ni har fört en politik som har förvärrat det. Klyftorna mellan män och kvinnor har ökat under den här mandatperioden. Ni har gynnat de rika männen framför de lågavlönade kvinnorna. Littorin beklagar att det är så utan att vilja göra något.

Han hänvisar till att det är tråkigt att det är så. Det är till och med så att kvinnor med garantipension, säger Sven Otto Littorin, får en lägre pension än männen.

Sedan börjar han prata om jobbskatteavdraget. Pensionärerna vill faktiskt minska skattegapet mellan löntagarna och dem som är pensionärer. Så jag vet inte vad det hade med det här svaret att göra. Ni har ju svikit även pensionärerna. Sedan har ni gett lite grann tillbaka, men ni vill inte minska skillnaden.

Vi ska ha en rättvis arbetsmarknad som uppmuntrar kvinnor att utbilda sig. De ska få en bra arbetsmiljö, inte bli utslitna, ha möjlighet till en karriär och kunna orka hela arbetslivet. Ni har tyvärr förvärrat situationen för de här kvinnorna.

Sven Otto Littorin hänvisar till att kommunerna är dåliga arbetsgivare. Det har inte blivit bättre för de kvinnor som jag tog upp i exemplet. När de fick en ny arbetsgivare fick de kortare arbetstid, lägre lön och en stressigare situation på sin arbetsplats. Så det hjälper inte att knoppa av, Littorin.

Anf. 51 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! Jobbskatteavdraget gynnar främst den som tjänar lite. Det kommer främst kvinnor till del, eftersom de tjänar mindre än män i snitt.

Vi måste sätta press på kommunerna att erbjuda heltid till den ofrivilligt deltidsarbetslösa. Det gör vi framför allt genom att visa på de förebilder som finns i både socialdemokratiskt och borgerligt styrda kommuner.

För mig är egentligen inte organisationsformen det viktigaste, utan kvaliteten, både för den enskilda brukaren och för den enskilda arbetstygaren. Det måste vara det viktiga.

Jag konstaterar naturligtvis att det finns både ris och ros, både i kommunerna och med andra huvudmän. Tittar man över lag är det trots allt så att enskilda arbetstygare uppfattar sig som mer rådande över sin egen arbetssituation när de har någon annan än kommunen som arbetsgivare. Detta är naturligtvis en uppmaning till kommunerna att bli bättre arbetsgivare, och det tycker jag att vi ska ta på stort allvar.

Jag är också glad för att vi har ökat statsbidragen till kommunerna med knappt 30 miljarder. Det är bra, för det hjälper till i krishanteringen. Men det ger naturligtvis också bättre förutsättningar för kommunerna att kunna hantera en del av de frågeställningar vi diskuterar.

När det gäller jämställdhetsbonusen är den, liksom föräldraförsäkringen, beroende av tidigare inkomst. På det sättet ger jag gärna Ann-Christin Ahlberg rätt: I grunden handlar det om att se till att vi får jämställda löner. Samma typ av arbete ska ge samma typ av lön, oavsett om man råkar vara man eller kvinna, svart, vit eller röd, gammal eller ung. Det måste vara grundförutsättningen.

Det där är någonting som vi på olika vis alla har arbetat för under lång tid och som åtminstone arbetstygareparterna har arbetat för. Men av olika skäl ser det inte riktigt ut på det sättet, varken i samma jobb eller när man jämför manliga arbetstygare med kvinnliga arbetstygare.

Det sistnämnda beror oftast på att man arbetar med lite olika saker. Det är fortfarande, tycker jag, för få män i vården och för få kvinnor i tekniska yrken. Därför blir det viktigt hur man lockar ungdomar in i olika utbildningar och hur man på Arbetsförmedlingen och annat visar på var framtidens jobb ska komma och så vidare så att man aktivt stöder den utveckling som leder till att vi får fler män till exempel i vården och fler kvinnor i tekniska yrken. Det tror jag är en god utveckling.

Sedan är det naturligtvis så i grunden att det är tufft att vara småbarnsförälder. Det är tufft att försöka få ihop allt som ska fås ihop. Det gäller både jobbet, dagishämtning, städning och vad det nu kan vara. När vi pratar om avdraget för hushållsnära tjänster syftar det ju till att lyfta av en del av familjernas gemensamma börda för att på det sättet se till att man har möjligheter att bättre dela på arbetsuppgifterna. Jag vet att ni

inte gillar detta, och jag tycker att det är synd, för jag tror att det ändå gör barnfamiljernas liv lite lättare.

Jag måste slutligen säga att jag naturligtvis delar Ann-Christin Ahlbergs analys och grundläggande vision om ett jämställt arbetsliv med ett delat föräldraansvar. Det är dit vi vill på olika vis. Tyvärr har vi arbetat för detta under ganska många decennier, och det går alldeles för sakta. Det är naturligtvis bekymmersamt.

Jag kan ändå konstatera att det ser bättre ut än det gjorde för fem år sedan. Det ser bättre ut än det gjorde för tio år sedan, men det går för sakta. Därför tycker jag att man måste vara aktiv i att se vilka typer av stöd i skattesystemet och andra funktioner som man kan bidra med för att detta ska förbättras. Det kan till exempel vara, om man tar utgångspunkten i de kommunalanställda, att se efter hur man kan erbjuda heltidstjänster på ett vettigare sätt eller hur man på olika vis kan se till att man blir bättre som arbetsgivare, alldeles oavsett om man råkar vara en kommun eller en privat aktör som arbetar inom samma arbetsområde.

Anf. 52 ANN-CHRISTIN AHLBERG (s):

Herr talman! Nu hoppas jag att jag kan få ställa en samvetsfråga till statsrådet Littorin. Jag undrar om ni inte håller er till sanningen eller om ni har brist på kunskap. Hur kan ni få det till att jobbskatteavdraget ökar möjligheten till att jämställdhetsarbetet går framåt? Eftersom vi vet att kvinnor som grupp tjänar mindre och vi vet att män som grupp tjänar mer blir det ju mer till männen än till kvinnorna med jobbskatteavdraget. Det vet vi.

Därför undrar jag: Håller ni er till sanningen eller är det okunskap?

Jag kan bara ta mig själv som exempel. När jag jobbar på en förskola med den lön man har där får jag inte samma jobbskatteavdrag som jag har som riksdagsledamot, och jag kan i alla fall räkna på dessa siffror.

Jag tycker också att vi politiker har ett jätteansvar att fixa det man kan fixa, och det kan vi i den offentliga sektorn. Det är fullständigt oacceptabelt att kvinnor får en sysselsättningsgrad på 68,235 procent. Jag vet inga män som har en sådan sysselsättningsgrad.

Jag har inte fått svar på mina frågor om hur det blir ett bättre jämställdhetsarbete med jobbskatteavdraget, hushållsnära tjänster, vårdnadsbidrag, a-kassa och ofrivilliga deltider. Den gemensamma bördan för hem och familj vet vi att kvinnan tar i högre grad än männen. Vi vet också att när män får mer ledig tid gör de den tiden till sin egen, men när kvinnor får mer tid ger de den till den gemensamma bördan. Det talar all statistik för.

Anf. 53 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! Procentuellt sett gynnar jobbskatteavdraget mest dem som tjänar lite. Återigen: 1 500 kronor är mer i procent av 18 000 kronor än av 35 000 kronor. Det är klart att eftersom fler kvinnor tjänar mindre så blir det mer i procent. Det tycker jag är det viktigaste. Man får mer över i procent helt enkelt.

När det gäller hushållsnära tjänster är det så att om den gemensamma bördan minskar gynnar det kvinnor mest, eftersom de gör ett större arbete av den gemensamma familjehantering. Vi kan tycka vad vi vill om det, och jag vill gärna se till att det blir fler män som gör mer hemma,

men varken Ann-Christin Ahlberg eller jag kan gå hem till enskilda familjer och peka och säga att du, Lennart, måste göra mer än du, Berit.

Därför får vi försöka se till att med de incitament som vi kan påverka, nämligen avdragsmöjligheter, skattemöjligheter och annat, se till att vi försöker premiera dem som gör detta på ett mer jämställt sätt än annars.

I grunden handlar det kanske mer om det faktum att kvinnor tjänar mindre, att de äger mindre och att de styr mindre än män. Då får vi försöka hitta de vägar som löser det på ett bättre sätt, och jag menar att en kombination av skatteförändringar i kombination med till exempel att man ser till att det blir fler kvinnor som startar företag och att det finns fler möjligheter till olika arbetsgivare som kan erbjuda anställning till den som så önskar egentligen är det som mest påverkar det slutliga utfallet av hur det ser ut i jämställdhetsarbetet.

Jag ska inte skylla på någon annan, men parterna har ett ansvar för att följa upp att samma typ av arbete ger samma typ av lön. Det är nog många som behövs i det arbetet. Inte minst tror jag att det är viktigt att vi har en ordentlig diskussion om de här sakerna, för attitydförändringar är också viktiga. Därför var detta en bra diskussion.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
2009/10:207 till socialutskottet
2009/10:209 till trafikutskottet

11 § Anmälan om inkomsten faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:
2009/10:FPM64 Direktiv mot människohandel *KOM(2010)95* till justitieukskottet

12 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Socialutskottets betänkanden 2009/10:SoU16 och SoU24
Civilutskottets betänkande 2009/10:CU14
Skatteutskottets betänkanden 2009/10:SkU35 och SkU40–SkU47
Utbildningsutskottets betänkande 2009/10:UbU16
Trafikutskottets betänkande 2009/10:TU20
Finansutskottets betänkande 2009/10:FiU18
Utrikesutskottets betänkanden 2009/10:UU15, UU20 och UU21

13 § Bordläggning

Prot. 2009/10:110
27 april

Anmäldes och bordlades

Skrivelse

2009/10:124 Samhällets krisberedskap – stärkt samverkan för ökad säkerhet

Motion

med anledning av skr. 2009/10:174 Redogörelse för det svenska ordförändskapet i Europeiska unionens råd andra halvåret 2009

2009/10:U16 av Urban Ahlin m.fl. (s)

Näringsutskottets betänkande

2009/10:NU17 Effektoreserven i framtiden

Trafikutskottets betänkande

2009/10:TU17 Ändrade regler om ersättning vid sjukdom och ökad flexibilitet för anställning av sjömän

Utbildningsutskottets betänkande

2009/10:UbU17 Ökad frihet för vissa stiftelser som finansierar forskning

Justitieutskottets betänkande

2009/10:JuU19 Integritet och effektivitet i polisens brottsbekämpande verksamhet

EU-dokument

KOM(2010)105 Förslag till rådets förordning om genomförande av ett fördjupat samarbete om tillämplig lag för äktenskapsskillnad och hemskillnad

KOM(2010)176 Förslag till rådets beslut om regler för import till Europeiska unionen av fiskeriprodukter, levande musslor, tagghudingar, manteldjur, marina snäckor och biprodukter av dessa från Grönland

KOM(2010)179 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster

14 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställdes

den 23 april

2009/10:341 Länsstyrelsernas övertagande av djurskyddstillsynen

av *Tina Ehn* (mp)

till jordbruksminister *Eskil Erlandsson* (c)

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 27 april.

15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 26 april

2009/10:751 Föreningen av sjön Ala Lombolo

av *Tina Ehn* (mp)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2009/10:752 Sanering av sjön Ala Lombolo

av *Tina Ehn* (mp)

till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2009/10:753 Klassning av bristande tillgänglighet som diskriminering

av *Elina Linna* (v)

till integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni (fp)

2009/10:754 Frihandel och svält

av *Ameer Sachet* (s)

till statsrådet Ewa Björling (m)

2009/10:755 World Expo 2010 Shanghai och mänskliga rättigheter

av *Ameer Sachet* (s)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

2009/10:756 Shanghai World Expo och svenskt näringslivs demokratistöd

av *Ameer Sachet* (s)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2009/10:757 Privat ägande av svenska skolor

av *Ameer Sachet* (s)

till utbildningsminister Jan Björklund (fp)

2009/10:758 Infrastrukturen för biogas

av *Marie Weibull Kornias* (m)

till miljöminister Andreas Carlgren (c)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 4 maj.

16 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 26 april

2009/10:713 Åtgärder mot nätbedrägerier

av *Mikael Damberg* (s)

till justitieminister Beatrice Ask (m)

2009/10:717 Ångerrätt för företagare

av *Krister Örnfäder* (s)

till integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni (fp)

2009/10:723 Misshandel av barn
av *Alice Åström* (v)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2009/10:725 Preskription av utdömda straff
av *Lennart Sacrédeus* (kd)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

Prot. 2009/10:110
27 april

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 4 maj.

17 § Kammaren åtskildes kl. 15.38.

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om frågestund	1
3 § Svar på interpellation 2009/10:334 om pris- och konkurrensneutrala Öresundsförbindelser	1
Anf. 1 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c)	1
Anf. 2 ANN ARLEKLO (s)	1
Anf. 3 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c)	2
Anf. 4 ANN ARLEKLO (s)	2
Anf. 5 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c)	3
Anf. 6 ANN ARLEKLO (s)	4
4 § Svar på interpellation 2009/10:336 om betaltjänster i glesbygden	5
Anf. 7 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c)	5
Anf. 8 MARIA STENBERG (s)	5
Anf. 9 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c)	6
Anf. 10 MARIA STENBERG (s)	7
Anf. 11 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c)	8
Anf. 12 MARIA STENBERG (s)	8
Anf. 13 Statsrådet ÅSA TORSTENSSON (c)	9
5 § Svar på interpellationerna 2009/10:313 och 314 om bränsle till svenska kärnreaktorer	10
Anf. 14 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (c)	10
Anf. 15 PER BOLUND (mp)	11
Anf. 16 CARL B HAMILTON (fp)	12
Anf. 17 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (c)	13
Anf. 18 PER BOLUND (mp)	14
Anf. 19 CARL B HAMILTON (fp)	15
Anf. 20 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (c)	16
Anf. 21 PER BOLUND (mp)	16
Anf. 22 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (c)	17
6 § Svar på interpellation 2009/10:296 om långsiktigt hållbara arbetsförhållanden vid Arbetsförmedlingen	18
Anf. 23 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m)	18
Anf. 24 MATILDA ERNKRANS (s)	18
Anf. 25 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m)	19
Anf. 26 MATILDA ERNKRANS (s)	21
Anf. 27 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m)	22
Anf. 28 MATILDA ERNKRANS (s)	23
Anf. 29 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m)	23
7 § Svar på interpellation 2009/10:329 om utsikterna för arbetsmiljöarbetet	24

Anf. 30 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m).....	24
Anf. 31 TORBJÖRN BJÖRLUND (v).....	25
Anf. 32 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m).....	26
Anf. 33 TORBJÖRN BJÖRLUND (v).....	27
Anf. 34 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m).....	28
Anf. 35 TORBJÖRN BJÖRLUND (v).....	29
Anf. 36 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m).....	30
8 § Svar på interpellation 2009/10:331 om stressig arbetsmiljö för kvinnor.....	30
Anf. 37 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m).....	30
Anf. 38 MONICA GREEN (s).....	31
Anf. 39 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m).....	32
Anf. 40 MONICA GREEN (s).....	33
Anf. 41 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m).....	34
Anf. 42 MONICA GREEN (s).....	35
Anf. 43 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m).....	35
9 § Svar på interpellation 2009/10:332 om regeringens jämsköldhetsarbete.....	36
Anf. 44 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m).....	36
Anf. 45 ANN-CHRISTIN AHLBERG (s).....	37
Anf. 46 MONICA GREEN (s).....	38
Anf. 47 TALMANNEN.....	39
Anf. 48 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m).....	39
Anf. 49 ANN-CHRISTIN AHLBERG (s).....	40
Anf. 50 MONICA GREEN (s).....	41
Anf. 51 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m).....	42
Anf. 52 ANN-CHRISTIN AHLBERG (s).....	43
Anf. 53 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m).....	43
10 § Hänvisning av ärenden till utskott	44
11 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	44
12 § Förnyad bordläggning.....	44
13 § Bordläggning.....	45
14 § Anmälan om interpellation	45
15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	46
16 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	46

